

MESTNA KNJIŽNICA IZOLA

Erika Gregorič

**RAZVOJ STORITEV ZA POVEČANJE OBISKA
MLADOSTNIKOV V MESTNI KNJIŽNICI IZOLA**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Izola 2024

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Erika Gregorič

Naslov pisne naloge: Razvoj storitev za povečanje obiska mladostnikov v Mestni knjižnici Izola

Kraj: Izola

Leto: 2024

Št. strani: 31

Št. slik: 10

Št. preglednic: 2

Št. prilog: 1

Št. strani prilog: 4

Št. referenc: 24

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v Mestni knjižnici Izola

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Damjana Špik, direktorica, Mestna knjižnica Izola

UDK: 027.022-053.6(497.4Izola)(043)(0.034.2)

Ključne besede: mladostniki, knjižnične storitve, dijaki, splošne knjižnice, oglaševanje, fantastična književnost

Izvleček:

Namen: Namen pisne naloge je bila raziskava uporabniške skupine knjižnice, ki jo uvrščamo v starostno skupino mladostniki. Želeli smo bolje spoznati to skupino in njihove značilnosti ter ugotoviti, ali pogrešajo ločen oddelek z ustreznim gradivom v knjižnici, ki bi bil namenjen njim. Zanimalo nas je tudi, katere storitve vpeljati v Mestno knjižnico Izola, da bi jih pritegnile k obisku. Cilj je bil raziskati, na kakšen način bi jih najbolj učinkovito dosegli, saj knjižnica že ponuja storitve, vendar ni odziva.

Metodologija: Raziskava je bila izvedena na podlagi pisnih virov in s pomočjo 87 izpolnjenih anketnih vprašalnikov, ki smo jih razdelili med dijake Srednje šole Izola. Vprašanja so bila tako zaprtega kot odprtega tipa in so pripomogla k boljšemu razumevanju ciljne skupine, njihovih preferenc glede obiskovanja knjižnice in posluževanju njenih storitev.

Rezultati: Raziskava je pokazala, da mladostniki knjižnice v veliki meri povezujejo s šolskimi obveznostmi in bi jih veliko raje doživljali kot prostor, kjer se lahko ustvarjalno izražajo in zabavajo. Prav tako je pokazala, da je bilo med anketiranci zelo malo vpisanih v Mestno knjižnico Izola.

Omejitve raziskave: Rezultatov ne moremo posplošiti zaradi geografskih in kulturnih specifičnosti. Mladostniki iz Isole imajo namreč lahko drugačne kulturne, socialne in ekonomske značilnosti kot mladostniki v drugih regijah.

Izvirnost/uporabnost raziskave: Rezultati raziskave bodo omogočili povečanje obiska mladostnikov ter oblikovanje privlačnih programov in storitev za to ciljno skupino. Raziskava bo prispevala k razvoju dolgoročne strategije za vključevanje mladostnikov, kar bo podprlo trajnostni razvoj knjižnice in njen položaj v skupnosti.

ZAHVALA

Zahvaljujem se Mestni knjižnici Izola, da mi je omogočila izobraževanje, ter sodelavkam in sodelavcu za vso podporo, dragocene nasvete in razumevanje v času mojega izobraževanja. Posebna zahvala gre mentorici Damjani za vse nasvete, usmeritve in spodbude, ki so mi pomagale pri pisanju pisne naloge.

Neizmerno hvaležna sem tudi svojim najbližjim – partnerju in sorodnikom – za njihovo nenehno spodbudo, potrpežljivost ter za to, da so mi omogočili lažje premagovanje vsakodnevnih izzivov.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	ANALIZA CILJNE SKUPINE: KLJUČNE ZNAČILNOSTI IN POTREBE MLADOSTNIKOV	3
2.1	MLADOSTNIKI IN DOŽIVLJANJE KNJIŽNICE TER BRANJA	5
3	KNJIŽNIČNA ZBIRKA ZA MLADOSTNIKE	6
4	OSNOVNI ELEMENTI LITERATURE ZA MLADOSTNIKE	7
4.1	PORAST ZANIMANJA ZA FANTAZIJSKO KNJIŽEVNOST	9
5	ODDELEK ZA MLADOSTNIKE	10
6	KAKO PRITEGNITI MLADOSTNIKE: DEJAVNOSTI IN STORITVE V SODOBNI KNJIŽNICI	11
7	PREDLOGI IN DOBRE PRAKSE OSTALIH KNJIŽNIC	12
7.1	V TUJINI	13
7.2	DOBRE PRAKSE SKOZI PASIVNO PROGRAMIRANJE STORITEV	14
8	KAKO IN KJE PROMOVIRATI DOGODKE USMERJENE NA MLADOSTNIKE	15
8.1	SODELOVANJE IN POVEZOVANJE Z LOKALNIMI USTANOVAMI	15
9	RAZISKAVA MED MLADOSTNIKI	16
9.1	METODOLOGIJA	16
9.2	ČLANSTVO V MKI IN OBISKOVANJE KNJIŽNICE	17
9.3	STORITVE ZA MLADOSTNIKE V MESTNI KNJIŽNICI IZOLA	20
9.4	PROMOCIJA STORITEV	21
9.5	ZANIMANJE ZA STORITVE	24
9.6	ODDELEK ZA MLADOSTNIKE	25
9.7	BRANJE IN KNJIŽNIČNA ZBIRKA ZA MLADOSTNIKE	26
10	RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI	29
11	NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	31

Kazalo slik

Slika 1:	Število dijakinj in dijakov, vključenih v anketno raziskavo (n = 87)	17
Slika 2:	Delež anketirancev, članov Mestne knjižnice Izola (n = 87)	18
Slika 3:	Delež anketirancev, članov druge splošne knjižnice (n = 86)	18
Slika 4:	Prikaz rezultatov obiskovanja MKI ali druge splošne knjižnice (n = 41)	19

Slika 5: Prikaz storitev MKI in koliko so anketirancem pomembne (n = 87).....	21
Slika 6: Število odgovorov anketirancev na vprašanje: »Kako si izvedel/a za storitve MKI?«	22
Slika 7: Prikaz uporabe socialnih omrežij med anketiranci (n = 87).....	23
Slika 8: Stolpčni prikaz zanimanja za storitve MKI (n = 87)	24
Slika 9: Prikaz priljubljenosti literarnih žanrov med mladostniki (n = 85).....	27
Slika 10: Razlogi za branje (n = 83)	28

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Zakaj obiskuješ MKI?.....	19
Preglednica 2: Zakaj ne obiskuješ MKI?	20

Kazalo prilog

Priloga 1: Anketni vprašalnik za srednješolce	I
---	---

1 UVOD

V pisni nalogi smo se osredotočili na raziskovanje potencialne skupine uporabnikov Mestne knjižnice Izola (dalje MKI), ki obiskujejo izolske srednje šole. V tujini se zanje uporablja izraz »young adults«, v našem prostoru pa uporabljamo izraz mladostniki. Namen raziskave je bil ugotoviti, kako pritegniti to starostno skupino (15–18 let) k obiskovanju MKI in uporabi njenih storitev, saj opažamo upad njihovega interesa za knjižnične dejavnosti. Želimo si, da mladostniki ne bi povezovali MKI zgolj s šolskimi obveznostmi, kot so domače branje, domače naloge in učenje, temveč bi ga sprejeli tudi kot prostor, ki ponuja možnosti za ustvarjanje in zabavno neformalno učenje preko ustvarjalnih delavnic in drugih vsebin. MKI zagotavlja dostop do znanja širokemu krogu uporabnikov ter stremi k nenehnemu izboljševanju njenih storitev. Aktivno se vključuje v tehnološki razvoj, da zagotovi enake možnosti za dostop do informacij in ustvarja spodbudno okolje za ustvarjalnost. Je edina splošnoizobraževalna knjižnica v izolski občini, kjer živi več kot 15.000 prebivalcev in nudi dostop do informacij. V prihodnosti želi ohraniti dinamičnost in odličnost svoje zbirke, izvajati učinkovite prakse za dobrobit prebivalcev, zato smo pozornost namenili tej uporabniški skupini, saj verjamemo, da jo lahko z učinkovitimi pristopi privabimo v MKI v večjem številu.

MKI se nahaja v prijetnem okolju v obnovljenih prostorih vrtca v Livadah, kamor se je preselila leta 2004. Ima prostorne in svetle bralne kotičke, ki omogočajo udobno branje in učenje, računalniške postaje in prostore za izvajanje delavnic. Kljub izboljšanju leta 2004 ostaja prostorsko stisnjena, vendar si prizadeva učinkovito izkoristiti razpoložljive možnosti. Za mladostnike že ponuja različne dejavnosti, kot so igranje namizne družabne igre Dungeons and Dragons, literarne večere, razstave ilustratorjev, predavanja, predstavitev elektronskih virov med devetimi razredi izolskih osnovnih šol, izposoja priljubljenih japonskih stripov – mang, delavnice 3D tiska, 3D modeliranja in 3D skeniranja. MKI je tudi vključena v projekt Rastem s knjigo, v okviru katerega knjižnico obiščejo izolski srednješolci. Na voljo jim je tudi Učni center – Center za vseživljenjsko učenje. Kljub temu je število mladostnikov, ki obiskujejo MKI, majhno. S pisno nalogo želimo raziskati, kako izboljšati več ključnih področij kandidatovega delovnega okolja, ki so pomembna za uspešno delovanje knjižnice in njen razvoj: organizacija projektov, delavnic in prireditev, ki bodo mladostnikom bolj privlačni, delo v Učnem centru, snovanje bralnega kluba in literarnih večerov, posredovanje knjižničnega gradiva, kandidatova pomoč in sodelovanje pri izgradnji in upravljanju knjižnične zbirke,

svetovanje pri izbiri priljubljenih žanrov in naslovov, ter promocija knjižničnih dejavnosti (oblikovanje vabil, letakov in zgibank, sodelovanje z drugimi ustanovami pri promociji knjižničnih dejavnosti, skrb za knjižnično Facebook stran).

V pisni nalogi smo raziskovali priporočila za knjižnično zbirko za mladostnike, katere zvrsti najraje berejo in v kakšni obliki in po katerih tematikah najraje posegajo. Povzeli smo vsebine priporočilnih seznamov in podali nekaj primerov knjig, preučili nasvete drugih ter premišljevali o postavitvi in označevanju gradiva za to starostno skupino. V prvem delu pisne naloge smo s pomočjo pisnih virov in pregledov spletnih strani raziskovali lastnosti mladostnikov in njihov odnos do knjižnic in branja. Ugotavljali smo, kaj je zanje značilno, njihovo informacijsko vedenje in katerim aktivnostim namenijo največ pozornosti. S pomočjo priporočil in dobrih praks ostalih knjižnic smo povzeli predloge učinkovitih in privlačnih storitev za mladostnike. V ta namen smo poizvedovali, na kakšen način bi lahko to skupino bolje obveščali o knjižničnih storitvah. Verjamemo, da privlačne vsebine in z njimi povezana pozitivna izkušnja s strani mladostnikov dolgoročno poskrbijo, da se bodo mladostniki vračali tudi kot odrasli. Ugotovitve raziskave bodo osnova za oblikovanje učinkovitih promocijskih strategij (članki, sporočila za javnost, objave na socialnih omrežjih, obvestila na šolah ...), ki bodo mlade spodbudile k obisku knjižnice in sodelovanju v njenih programih.

V drugem delu smo analizirali in predstavili rezultate anketnih vprašalnikov, ki smo jih razdelili med srednješolce Srednje šole Izola. Raziskava je pripomogla k odgovorom na naša raziskovalna vprašanja: Ali mladostniki ne obiskujejo naše knjižnice, ker nimamo možnosti vzpostavitve oddelka zanje in se ne nameni dovolj pozornosti aktivnostim, namenjenim njim? Ali se morda ne znajdejo med gradivom in ne vedo, katero je primerno zanje, saj ni posebej izpostavljeno? Ali se MKI premalo povezuje z društvi, ki izvajajo aktivnosti za mladostnike (kot sta Društvo Umiko za ljubitelje japonskih manga stripov, animacije in družabnih iger ali Klub izolskih študentov in dijakov KIŠD ...) in srednjimi šolami pri vzpostavljanju komunikacije in z mladostniki? Na kakšen način bi jih lahko dosegli? Katere vrste promocije bi mladostnike najbolj dosegle (socialna omrežja, letaki, plakati na šolah)?

Znanstvene predpostavke (hipoteze), ki smo jih poskušali potrditi oziroma zavrniti na osnovi rezultatov raziskave, so bile: 1) Mladostniki bodo bolj obiskovali MKI in uporabljali njene storitve, če bodo vključeni v oblikovanje programov in dejavnosti, ki so prilagojeni njihovim

interesom in potrebam. 2) Vključitev dejavnosti, kot so delavnice, predavanja in druge aktivnosti, ki so ciljno usmerjene in prilagojene mladostnikom, bodo pozitivno vplivale na obisk mladostnikov v MKI. 3) Aktivna promocija knjižničnih dejavnosti in dogodkov med mladostniki preko socialnih omrežij, šol in lokalnih dogodkov bo povečala ozaveščenost in s tem tudi obisk mladostnikov v MKI. 4) Vzpostavitev oddelka ali kotečka v MKI, namenjenega mladostnikom, bo pripomogla k obisku mladostnikov v MKI. Rezultate smo predstavili v desetem poglavju, pisna naloga pa nam je s teoretično podlago in rezultati ankete podala iztočnice ter predloge za izboljšanje naših storitev, ki jih prav tako predstavljamo v zaključku.

2 ANALIZA CILJNE SKUPINE: KLJUČNE ZNAČILNOSTI IN POTREBE MLADOSTNIKOV

Preden lahko načrtujemo nove storitve in aktivnosti za uporabniško skupino mladostnikov, jo moramo podrobneje spoznati in preučiti njihove lastnosti, kot navajajo tudi Smernice za knjižnične storitve za mladostnike (2008, str. 3). V tujini mladostnike označujejo z izrazom »young adults« (mladi odrasli), saj gre za obdobje prehajanja iz mladosti v odraslost. Za izhodišče smo vzeli dokument Iflinih smernic za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let, 2018, ki mladostnike umešča znotraj starostnega obdobja od 0 do 18 let. »Knjižnične storitve za mlade se pogosto umešča v razpon med dvanajstim in osemnajstim letom, ki pa se lahko raztegne nad osemnajst let« (IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let, 2018). Isti dokument spodbuja, da lahko vsaka knjižnica določi svoj starostni razpon, v katerega se po lastni presoji umešča mladino, glede na razlike med državami in kulturnimi ozadji. V MKI jih vpisujemo pod kategorijo »srednješolci«, ki pokrivajo starostno obdobje od 15. do 18. (ali 19.) leta starosti. Pogosto se uporablja tudi izraz »najstniki«, kontekst pa opredeli, ali sodijo v kategorijo mladostnikov. Kot splošna knjižnica se MKI na zgornjo pobudo Smernic IFLA za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let, nasloni na Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice, v katerih se mladostnike uvršča v starostno obdobje od 15. do 18. leta starosti.

V MKI pri tej starostni skupini opazamo upad obiska. Mladostniki (srednješolci) predstavljajo 10,5 % naših aktivnih članov, verjamemo pa, da jih lahko dosežemo še veliko več. Odstotek se zdi visok, vendar v praksi opazamo, da so njihovi obiski hitri, bežni in večinoma povezani s šolskimi dejavnostmi, kot je domače branje. Ker nimamo povratnih informacij, zakaj je temu

tako in na katerem področju bi lahko obogatili naše storitve in ponudbo, da bi mladostnike privabili k obiskovanju MKI, uporabi njenih storitev in udeležbi na delavnicah, predavanjih in ostalih aktivnostih, smo informacije poiskali v različnih virih in med srednješolci, ki smo jih vključili v anketno raziskavo. Rezultate smo predstavili v devetem poglavju. Razloge za opuščanje branja in obiska knjižnice avtorica Žbogar (2014, str. 553) vidi predvsem v osebnostnih in kognitivnih spremembah v tem starostnem obdobju in v spremenjenih družbenih vlogah. V prid te trditve navaja kot primer, da starejši mladostniki bistveno več prostega časa namenijo druženju. Giamalva (2014, str. 2) še izpostavlja, da je mladostnike najtežje privabiti k sodelovanju v knjižničnih programih, saj imajo običajno zelo naporene in polne urnike, zaradi česar jim pogosto primanjkuje časa za udeležbo na daljših programih. Zato menimo, da moramo pripraviti storitve, ki jih bodo resnično pritegnile, da si bodo vzeli čas in ga namenili tem aktivnostim. Kljub temu da se zdi, da mladostniki zaradi natrpanih urnikov nimajo časa za obsežnejše knjižnične programe, to še ne pomeni, da nimajo časa za obisk knjižnice. Zagotavljanje storitev in prostorov, namenjenih izključno njim, je ključen korak k zagotavljanju prihodnosti knjižnic in vključevanja mladih odraslih. Knjižnice bi morale programe, namenjene mladostnikom, osredotočiti na zabavne vsebine, vendar ob tem ne zanemariti izobraževalnih elementov in spodbujanje bralne kulture (Giamalva, 2014, str. 2).

Da bi lahko pripravili take programe, je torej nujno poznavanje te uporabniške skupine. Današnji mladostniki sodijo v generacijo Z ali Google generacijo, rojeno po letu 1993. Resman (2010, str. 3) navaja, da je to generacija, ki svoje znanje in informacije išče primarno na spletu s pomočjo iskalnikov, predvsem Googlom. Tudi med delom opažamo, da se njihovo informacijsko vedenje temeljito razlikuje od prejšnjih generacij, zato tudi knjižnice dojemajo drugače kot generacije pred njimi, saj si ne znajo predstavljati, da v knjižnicah še ne tako dolgo nazaj sploh ni bilo računalnikov z dostopom do interneta. Za mladostnike pa je internet privlačen, »na njem preživijo vse več časa, ne le da iščejo informacije in berejo, tam se celo družijo s pomočjo družabnih orodij« (Družinska pismenost b. d.). Mladostniki so neprekinjeno povezani z internetom, vendar pa nenehna izpostavljenost velikim količinam podatkov in informacij vodi do zmanjšane sposobnosti koncentracije, ki v povprečju traja zgolj osem sekund (Fabiani, 2022). Zato Dragoš (2023) opaza, da: »večina dijakov ni sposobna prebrati daljšega besedila brez prekinitve. Navajeni so na SMS-sporočila, na nekaj besed na družbenih omrežjih, na kratka vprašanja in kratke odgovore.« Branje daljšega knjižnega besedila jim predstavlja neznanski napor in v njem ne vidijo koristi, zato se ga ne bodo lotili. Avtorica Fabiani (2022)

še pojasni, da se generacija Z odloča za udeležbo na programu, posluževanju storitev ali nakup, šele po tem, ko na družbenih omrežjih (Instagram, YouTube, Snapchat in TikTok) preveri ustanove, podjetja in ponudbo, zato morajo podjetja za učinkovito komunikacijo in oglaševanje usmeriti svojo prisotnost tja. To ne izključuje knjižnic. Nekatere si vedno bolj prizadevajo svoje storitve in vsebine usmeriti tudi na omenjena omrežja.

Žbogar (2014, str. 553) izpostavlja, da mladostniki doživljajo hiter razvoj možganov, kar spodbuja njihovo zanimanje za novosti, ustvarjalnost in raziskovanje ter večjo željo po družbeni vključenosti, kar je za knjižnice spodbudno pri oblikovanju storitev. V tem obdobju intenzivneje čustvujejo, odkritje subjektivnosti in relativnosti pa lahko vodi do občutkov izoliranosti in osamljenosti, kar prenašajo v svoje preference glede izbora literature, saj iščejo dela, ki obravnavajo njihove probleme z osrednjimi junaki, s katerimi se lahko poistovetijo. Cvar (2017) dodaja, da je v dobi odraščanja za mladostnike pomembno branje kakovostne mladinske literature, saj branje mladim omogoča uspešnejšo socializacijo in pomaga pri osebnostnem razvoju.

2.1 MLADOSTNIKI IN DOŽIVLJANJE KNJIŽNICE TER BRANJA

Avtorica Jamnik (2001, str. 66) je mnenja, da posameznik, ki redno obiskuje knjižnico, si izposoja gradivo in bogati svoja knjižnično-informacijska znanja, poleg sodelovanja v domačem branju in bralni znački, ima največ možnosti, da postane redni bralec, ki bo užival v umetniških besedilih. Knjižnice pa še vedno ohranjajo ključno vlogo v življenju generacije Z, kot navaja Australia Reads (2023) iz spodbudnega poročila Ameriškega knjižničarskega združenja. V obdobju enega leta jih knjižnico obišče kar 54 %. Kljub prehodu mlajših generacij v vedno bolj digitalno okolje poročilo ugotavlja, da to ne pomeni večje naklonjenosti do digitalnih medijev. Po drugi strani pa Cvar (2017) navaja: »Razvoj, napredek in modernizacija komunikacij pa so razlog, da je funkcionalna nepismenost med mladimi vse večja, zanimanje za leposlovje pa vse manjše. Raziskave kažejo, da je srednješolsko obdobje tisto, ko upade interes za branje. Na nek način je vendar le razumljivo, da v poplavi tehnologije, ko so mladi priлеpljeni na telefon, računalnik ter druge oblike komunikacijskih tehnologij, časa za knjigo zmanjkuje.« Kmecl (1996, str. 308) še dodaja, da se v tem obdobju »pojavi zanimanje za tolažilno liriko, ki je že del odrasle literature, ter za dela, ki obravnavajo življenjska vprašanja z vidika psihologije, družbenih tem in filozofije.« Poleg omenjenega pa je branje mladostnikov

po navedbi Australia Reads (2023) v prvi vrsti povezano s »časom zase«, kar je deloma potrdila tudi naša raziskava v devetem poglavju. Žbogar (2014) dodaja, da mladostnike zanimajo čustvovanje literarnih oseb in njihovi medsebojni odnosi. (Žbogar, 2014, str. 552),« kar je potrebno upoštevati pri izboru leposlovnega gradiva za mladostnike.

Kot navede Australia Reads (2023) in kot opazamo pri posredovanju knjižničnega gradiva, mladostniki najraje posegajo po grafičnih romanih, vključno z mangami in stripi, zato smo lansko poletje pričeli ustvarjati knjižno zbirko z japonskimi mangami. Poleg tega raje izbirajo grafično/manga različico zgodbe namesto knjige, ki vsebuje samo besedilo. Pri tem, kot razloži Žbogar (2014, str. 554), mladostniki niso več privrženi zgodbam s srečnimi konci, ki predstavljajo idealiziran svet. Raje posegajo po realističnih pripovedih, ki raziskujejo temnejše vidike življenja, kot so smrt, greh, predsodki in bolezni, saj jih te zgodbe spodbujajo k poglobljenemu razmišljanju, kritičnemu presojanju in vrednotenju. Mladostnike pritegne identifikacija z literarnimi osebami in zgodbe, ki tematizirajo skrivnostnost in pustolovščine. Dekleta najpogosteje posegajo po ljubezenski tematiki, fantje po znanstvenofantastični (Glinšek, 2014), vsem pa so blizu dela, po katerih so bili posneti filmi (Žbogar 2014, str. 554).

3 KNJIŽNIČNA ZBIRKA ZA MLADOSTNIKE

Knjižnice zbirajo gradiva z namenom, da bodo nekoč na voljo bralcem, zato jih zanima, kdo jih bo uporabljal, kako in za katere namene. Prav zaradi prenosa zapisanih informacij ima knjižničarstvo pomembno vlogo v razvoju družbe. Izobraževalna in kulturna funkcija knjižnice se krepi tudi z njeno informacijsko in komunikacijsko vlogo (Novljan, 2005, str. 88). Pri zagotavljanju kakovostnega gradiva za mladostnike je pomembno upoštevati in razločevati med pojmom »najstnik« in »mladostnik«. Glede na starostno obdobje besedi označujeta isto uporabniško skupino, glede na njihove potrebe in razvojno obdobje pa gre za dve različni skupini. Williams (2014) razloži, da z izraz »najstnik« pokriva starostno obdobje 12–14 let, za katere je leposlovno gradivo v MKI postavljeno na otroškem (mladinskem) oddelku. Gradivo označuje UDK z oznako KMM in je opremljeno z zelenimi trakci za večjo preglednost. Izraz »young adults« oziroma »mladostniki« pa je namenjen starostni skupini najstnikov od približno 14. leta dalje. Williams (2014) kot primer »najstniške« literature izpostavi poznejše knjige o Harryju Potterju, v katerih stopijo v ospredje težje teme, kot sta smrt in trpljenje. Literatura za

mladostnike pa se že sooča s temami, kot so spolnost, rešuje zahtevna vprašanja in odnose med odraslimi ter uporablja kletvice.

Na podlagi prejšnjega poglavja nas je zanimalo, kako naj bo videti knjižnična zbirka za mladostnike, ki odgovarja na njihove potrebe. Kot je navedeno v strategiji razvoja Mestne knjižnice Izola (2020), je zagotavljanje kakovostne in aktualne knjižnične zbirke ena od temeljnih nalog MKI, ki se mora s svojo zbirko odzivati na potrebe lokalnega okolja in se prilagajati aktualnim trendom ter spremembam v družbi. Knjižnične zbirke za mladostnike morajo biti raznolike in prilagojene potrebam uporabnikov, pri čemer je pomembno vključevati tudi gradivo v različnih jezikih. Med gradivi je smiselno ponuditi tudi referenčne vire, stripe, priljubljene žanre, kot so znanstvena fantastika, fantazija, ljubezenski romani in detektivke, pa tudi popularno glasbo, računalniške in družabne igre, glasbene instrumente ter zvočne knjige, pester izbor revij, filmov in stripov. Poleg tega naj zbirka vključuje vire, ki podpirajo vseživljenjsko učenje, pismenost, bralno motiviranost in izobraževalne potrebe mladostnikov (IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let, 2018; Resman, 2010; Smernice za knjižnične storitve za mladostnike, 2008). Resman (2010, str. 5) svetuje, da se knjižnično zbirko za mladostnike oblikuje tako, da ne bi pregrobo posegala ne v obstoječo, niti ne v novo postavitev gradiva. »Rešitev je v označevanju gradiva za mladostnike z mikrolokacijo. Označevanje gradiva z mikrolokacijo omogoča vsaki posamezni knjižnici, da si zbirko za mladostnike oblikuje po svoji izbiri in glede na vsebino (posebne skupine mladostnikov v lokalnem okolju) in prostorske možnosti (velikost knjižnice).«

4 OSNOVNI ELEMENTI LITERATURE ZA MLADOSTNIKE

V prejšnjem poglavju smo že uvodoma predstavili, katere teme v literaturi odgovarjajo na potrebe mladostnikov, v sledečem bomo poglobljeje pogledali, kaj jih pritegne k branju in posledično kakšno knjižno zbirko si želimo za mladostnike. Williams (2014) je izpostavil eno ključnih ugotovitev konference YALC (Young Adult Literature Convention). Bistven element literature za mladostnike je osrednji lik – mladostnik, ki se sooča z resnimi izzivi in skozi te izkušnje osebno raste.

Fabiani še (2022) dodaja, da imajo današnji mladostniki močan občutek individualnosti, ne marajo stereotipov in oznak, hkrati pa so zelo odprti in strpni do različnih življenjskih stilov in

družbenih skupin. Zato je priporočljivo, da knjižnične zbirke vključujejo literaturo, ki naslavlja njihovo občutljivost do neenakosti v družbi, rasne nestrpnosti in diskriminacije do istospolno usmerjenih oseb. Zato IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let (2018) spodbuja tudi vključevanje virov, ki pomagajo pri vzpostavljanju prijateljstev in preprečevanju ustrahovanja ter za LGBTQ¹ posameznike.

Priporočilni bralni sezname za mladostnike vključujejo knjige, ki obravnavajo različne tematike in izzive, s katerimi se mladostniki pogosto srečujejo med odraščanjem. Skozi zgodbe o identiteti, prijateljstvu, družinskih težavah in družbenih konfliktih, se mladi bralci lažje poistovetijo z literarnimi junaki ter raziskujejo svoje občutke in vrednote. Na podlagi priporočilnega seznama »Dobre knjige za najstnike (socialna in zasebna problematika),« ki ga je objavil Zavod Sv. Stanislava (b. d.), naj knjižnična zbirka za mladostnike pokriva teme, kot so odraslost in samospoznavanje, prijateljstvo in ljubezen, družinske težave, zgodovinski in družbeni konflikti, bolezen in preživetje, begunstvo in iskanje svobode, družbena nepravilnost ter duševno zdravje. Knjige, ki obravnavajo mladostniško soočanje z odraščanjem, iskanjem identitete in svojih vrednot, so npr. Mateja Gomboc: Ime mi je Jon, John Green: Krive so zvezde, Rainbow Rowel: Eleanor in Park. Literatura, ki v svojih zgodbah prikazuje kompleksne odnose, kot so prijateljstva, prve ljubezni in soočenje z izgubo ter razočaranji, je npr. Marie Aude Murail: O, boy!, Jandy Nelson: Nebo je povsod. Med knjige, ki se ukvarjajo s težavnimi družinskimi razmerami, kot so prezaposleni starši, ločitve, nasilje ali odtujenost, uvrščamo npr. Nejka Mahoney: Veliko srce, Vinko Möderndorfer: Kit na plaži, Irena Velikonja: Poletje na okenski polici. Dela, ki obravnavajo zgodovinske dogodke, vojne ali socialne neenakosti ter kako vplivajo na posameznike, so npr. John Boyne: Deček v črtasti pižami, Karl Bruckner: Sadako hoče živeti, Fabio Geda: V morju so krokodili. Temo borbe s težkimi boleznimi in življenjskimi preizkušnjami, kot sta rak ali invalidnost, ter vpliv le-teh na življenje, najdemo v knjigah Johna Greena: Krive so zvezde, Špele Kranjec: Pojedla sem anoreksijo, Gabriele Clima: Sonce med prsti. Prikaz beguncev in njihovih izkušenj z bežanjem iz vojnih območij ter iskanjem boljšega življenja je obravnavano v knjigah Anne-Laure: Bondoux Čas čudežev, Giuseppe Catozzela: Nikoli ne reci, da te je strah. Dela, ki se ukvarjajo s problematiko rasne

¹L – lezbijke (istospolno usmerjene ženske), G – geji (istospolno usmerjeni moški), B – biseksualne osebe (privlačnost do več kot enega spola), T – transspolne osebe (ne identificirajo se s spolom, pripisanim ob rojstvu), Q – queer (kritika spolnih norm in poudarjanje raznolikosti), Q – questioning (osebe, ki še niso opredelile svoje spolne identitete), I – interpolne osebe (imajo biološke značilnosti, ki jih ni mogoče pripisati izključno moškemu ali ženskemu spolu).

neenakosti, družbenih krivic ter bojem za pravice, so npr. Sue Monk Kidd: In dobila je krila, Maria Giulia Cotini: Shotaro. Knjige Jennifer Niven: Vsaj en popoln dan, John Green: Neskončen stolp želv, pa pokrivajo temo soočenja z duševnimi težavami, kot so depresija, tesnoba ali samomorilne misli, in njihova obdelava skozi perspektivo mladih protagonistov.

4.1 PORAST ZANIMANJA ZA FANTAZIJSKO KNJIŽEVNOST

Opažamo, da si naši člani mladostniki pogosto izposojajo knjige fantazijske književnosti, ki je v zadnjih desetih letih v Sloveniji v porastu, medtem ko je v tujini že stalnica. Mladostniki si v MKI to gradivo izposojajo na omenjenem mladinskem (otroškem) oddelku na policah za starostno skupino zadnje triade osnovne šole in na policah znanstvene fantastike na oddelku za odrasle bralce. V obeh primerih naletijo na nekaj težav, saj ne vedo, katero gradivo bi tematsko ustrezalo njihovim potrebam. Mladinski Percy Jackson je zanje že prelahek, medtem ko je Igra prestolov lahko že neprimerna in velik zalogaj tako vsebinsko, tematsko in zaradi dolžine same serije. Zanimalo nas je, kaj je privlačnega v tem žanru, da mladostniki tako radi posegajo po njem.

Fantazijski žanr v zadnjem času doživlja velik razcvet. Kot navajata Cimprič in Preglau (2011), je njegova priljubljenost zrasla s serijo Pesem ledu in ognja ameriškega pisatelja Georgea R. R. Martina, ki je osvojila številne bralce. Čeprav je število prevodov fantazijskih del v slovenščino še vedno omejeno, je v Sloveniji veliko privržencev te žanrske literature, kar je razvidno iz številnih spletnih forumov in družabnih skupnosti.

Ko govorimo o fantastični literaturi, je potrebno razlikovati med besedili, ki so uvrščena v omenjeno skupino »čudovitih« ali »fantazija in predstavljajo čisto domišljijsko resničnost, kot je v pravljicah, v kateri se zgodijo nemogoči dogodki, in tistimi, v katerih nadnaravni elementi posegajo v navidezno realistično ozadje, uvrščene v skupino »fantastično« (Todorov, 2007). Prva skupina sodi v fantazijsko književnost, v katero uvrščamo dela, kot so Gospodar prstanov, Veščec, Stekljeni prestol, Okrutni princ. V drugo skupino pa uvrščamo dela, kot so Peščeni planet, Štoparski vodnik po galaksiji, Razcepljeni in jo imenujemo fantastika ali znanstvena fantastika. Kenda (2009) v svojem delu Fantazijska književnost izpostavlja ključne lastnosti tega žanra, ki se oddaljujejo od fantastike. Fantazijski liki se zavedajo posebnosti svojega sveta, zaznavajo nadnaravne pojave in se jim čudijo. Čeprav bi jim morali biti samoumevni, ker so

del njihovega sveta, jih morajo spoznati in potrebujejo izkušenega učitelja, ki jih o tem seznani (odnos Frodo in Gandalf iz Gospodarja prstanov). Ta dinamika na naraven način razloži fantazijski kontekst tudi bralcu.

5 ODDELEK ZA MLADOSTNIKE

Posebne knjižnične storitve za mladostnike v splošnih knjižnicah še niso dovolj uveljavljene v vseh državah, čeprav gre za edinstveno življenjsko obdobje, v katerem si mladostniki zaslužijo enako kakovostne storitve kot so na voljo drugim starostnim skupinam (Smernice za knjižnične storitve za mladostnike, 2008, str. 2). Kuhlmann idr. (2014) navajajo, da je večina obstoječe literature o knjižničnih storitvah za mladostnike napisana z vidika odraslih knjižničarjev in raziskovalcev, ki predpostavljajo, da poznajo najboljše pristope za oblikovanje in izvajanje teh storitev. Vendar mladostniki na knjižnične oddelke gledajo z lastnega zornega kota in potreb, zato je priporočljivo, da se takšni oddelki vzpostavljajo v sodelovanju z njimi. Resman (2010) in Smernice za knjižnične storitve za mladostnike (2008) poudarjajo, da bi morali biti mladostniki aktivno vključeni v načrtovanje, izvajanje in vrednotenje virov, storitev in programov. Kuhlmann idr. (2014) ugotavljajo še, da knjižničarstvo za mladostnike v zadnjih letih pridobiva vedno več pozornosti v knjižničarski literaturi, vendar se večina raziskav osredotoča na storitve, ne pa na fizične prostore, kjer se te storitve izvajajo. Resman (2010) svetuje, naj bo prostor za mladostnike ločen od oddelkov za otroke in odrasle, hkrati pa mora biti organski del knjižnice, da se mladostniki ne počutijo odrinjene. IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let (2018), še dodaja, da mora ta prostor omogočati različne dejavnosti – od individualnega brskanja do družbenih srečanj in večjih dogodkov, da bi mladostniki knjižnico dojemali kot vabljivo, privlačno in varno okolje za obisk in kot prostor izzivov, srečevanj, komunikacije, in izmenjavo različnih idej. Prostor naj bo ustrezno velik in sestavljen iz prostora za zbirke knjig, časopisov, revij in nekonvencionalne vire, branje, računalniške delovne postaje, razstavne prostore in delovne prostore za knjižnično osebje.

MKI trenutno nima možnosti vzpostavitve oddelka za mladostnike, vendar skupaj z ustanoviteljico išče zmožnosti za izboljšanje prostorskih standardov v MKI, ki je namenjena učenju, srečevanju in druženju raznolikih uporabnikov. Povečanje obstoječega prostora bodisi z nadzidavo nad knjižnico bodisi z morebitno širitvijo v zgradbo vrtca bi omogočilo širitev

ponudbe za vse generacije. S širitvijo prostora bi se odprle nove možnosti za delo in učenje v manjših skupinah, individualne učne prostore ter delavnice in ustvarjalnice, kar je že praksa v nekaterih slovenskih in svetovnih knjižnicah.

6 KAKO PRITEGNITI MLADOSTNIKE: DEJAVNOSTI IN STORITVE V SODOBNI KNJIŽNICI

Katere storitve bi bile zanimive za mladostnike, je pogosto vprašanje, ki si ga knjižničarji zastavljamo, ko razmišljamo, kako pritegniti to starostno skupino v knjižnico. Pri načrtovanju dejavnosti za mlade je potrebno upoštevati tudi motive mladostnikov, ki vplivajo na njihovo udeležbo v knjižnici (Mestna knjižnica Ljubljana, 2016, str. 3 in 15). Po navedbah IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let (2018), Mestna knjižnica Izola (2020) in Mestna knjižnica Ljubljana (2016) se knjižnica tako lahko integrira v njihovo družabno življenje, saj postane prostor, kjer se srečujejo s prijatelji in se vključujejo v aktivnosti, zato se je pri načrtovanju storitev za mladostnike potrebno usmeriti na različna področja.

Eno takih področij je zagotovo spodbujanje bralne kulture s pomočjo razstav knjig z izborom najbolj branih del za mladostnike ali oživitve pozabljenih del. V tem kontekstu se lahko pripravi poseben pano, na katerega mladostniki svojim sovrstnikom priporočajo dela, ki so jih pritegnila. Lahko se organizira branje lastnih literarnih del mladih, bralne klube in pogovore ter predstavitve knjig, kar spodbuja ljubezen do branja.

Izobraževalne delavnice in digitalne vsebine so prav tako privlačne za to uporabniško skupino. Sem sodi ponudba aktivnosti, kot so snemanje filmov, predavanja, potopisna predavanja mladih, učne pomoči, študijski krožki, prostovoljstvo in dostop do digitalnih vsebin. V MKI je mladostnikom na voljo Učni Center – Center za vseživljenjsko učenje, v okviru katerega izvaja različne ustvarjalne in izobraževalne delavnice, kot so delavnice s 3D tiskalnikom in skenerjem, načrtuje delavnice uporabe Power Pointa in ponuja izobraževalne filme za osebno rast na trgu dela. Kuhlmann idr. (2014) poudarijo, da je za mladostnike dostop do tehnologije in računalnika pomemben, pri čemer se računalnik uporablja za študijske namene, pisanje raziskovalnih člankov ali dokončanje drugih domačih nalog, za priložne dejavnosti, kot je družabno mreženje.

Poleg naštetega je priporočljivo organizirati ustvarjalne delavnice – pisanje poezije, naravoslovni eksperimenti, stripovske delavnice, oblikovanje nakita in oblek, ki lahko pripeljejo do modnih revij. Storitve, usmerjene v ustvarjalnost, prireditve in delavnice za pridobivanje novih veščin, dajejo priložnosti za ustvarjalno izražanje, kar mladostniki pogrešajo, kot bomo videli v analizi anket in kot svetuje tudi Resman (2010, str. 4). Ustvarjanje ponuja raznolike dejavnosti in ravno to potrebujejo mladostniki že zato, da lahko porabijo energijo (McIntire, 2001 str. 87).

Ker mladostniki veliko časa namenijo druženju, lahko knjižnice razmišljajo o aktivnostih, ki vključujejo druženje in klube. Mladostnike se lahko vključi v bralne klube za mlade, v klube improvizacije in igre, v srečanja igranja namiznih družabnih iger, v Anime in manga klub. Prav tako se mladostnike lahko vključi v obiskovanje knjižnice s kulturnimi in izobraževalnimi programi, kot so literarni večeri, glasbeni dogodki, tematske razstave, predstavitve ustvarjalcev, avtorjev, športnikov in znanih mlajših domačinov.

7 PREDLOGI IN DOBRE PRAKSE OSTALIH KNJIŽNIC

Kot je navedeno v Mestna knjižnica Ljubljana (2016, str. 12), so storitve za mladostnike v slovenskih splošnih knjižnicah slabo zastopane. Kljub temu več slovenskih splošnih knjižnic že razvija izstopajoče programe in dobre prakse za mladostnike.

V MKL se je kot dobra praksa izkazala Igroteka, v okviru katere ponuja izposajo igrač in iger, med katerimi lahko mladi in odrasli izbirajo med številnimi, predvsem miselnimi in družabnimi igrami. Tudi MKI ima na voljo pester nabor družabnih in miselnih iger, ki bi bile primerne za mladostnike, zato bomo poskušali v prihodnje ponuditi to storitev za mladostnike po vzoru dobre prakse MKL. Željo po družabnih igrah so namreč izrazili tudi anketiranci (poglavje 9).

MKL organizira tudi bralno akcijo NajPoletavci, namenjeno mladim od 13. do 16. leta, ki vključuje številne knjižnice po Sloveniji, v kateri spodbuja kakovostno preživljanje prostega časa in oblikovanje bralnih navad v času poletnih počitnic. Knjižnica Domžale je ustvarila

projekt »Kul« kultura, ki spodbuja družinsko branje in aktivno preživljanje prostega časa². Poleg tega sodelujejo s kinom z akcijo »S knjigo v kino³«

Kosovelova knjižnica Sežana ponuja storitve za mlade in odrasle, ki zajemajo predstavitve knjig in pogovore z avtorji, domoznanske večere, fotografske razstave, domoznanske razstave, srečanja s knjižnimi blogerji, sodeluje v projektu Rastem s knjigo za srednješolce, Bralni izziv (Iz)berimo mi po svoje, Magajново bralno značko, Bralni projekt Svobodne duše, Klekljarske delavnice.

V Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper je mladostnikom na voljo igranje fantazijske namizne igre Dungeons and Dragons. Knjižnica je pred leti vključila dijake umetniške gimnazije, da so sodelovali v likovnem natečaju ob 100. obletnici smrti Ivana Cankarja, ki ga je organizirala knjižnica. Dijaki so morali naslikati prizore iz Cankarjevih del⁴.

Goriška knjižnica Franceta Bevka ponuja pester program za mladostnike, osredotočen na literaturo in kulturo, povezano zlasti s stripi. Organizira delavnice risanja stripov in predavanja o zgodovini stripa. Na stripovskih srečanjih izmenjujejo ideje in razpravljajo o avtorjih. Knjižnica ima kotiček za stripe z bogato izbiro, organizira razstave ilustratorjev in prireja družabne dogodke, kot so medijski večeri in ustvarjalni natečaji.

7.1 V TUJINI

V tujini so knjižnični oddelki in storitve za mladostnike že del organiziranosti knjižnic. Po navedbah Mestna knjižnica Ljubljana (2016, str. 11) je splošna knjižnica v Aalborgu na

² V projektu lahko sodelujejo vsi družinski člani, pri čemer je zaželeno, da sodeluje vsaj en otrok, star med 9 in 15 let. Otroci morajo prebrati dve knjigi in obiskati vsaj dva kulturna dogodka, ki jih organizira knjižnica, šola ali druga lokalna ustanova. Projekt vključuje tudi sprehode po tematskih poteh v okolici Domžal. Udeleženci po zaključku pošljejo informacije o prebranih knjigah, vtise z dogodkov in fotografije lokacij. Projekt povezuje branje, kulturo in aktivno življenje ter krepi družinske vezi.

³ Projekt Mestnega kina Domžale v sodelovanju s Knjižnico Domžale mesečno ponuja filmske projekcije, povezane z literaturo in literarnimi ustvarjalci. Člani knjižnice lahko za vse projekte filmskih projekcij uveljavljajo 20-odstoten popust. Ta projekt spodbuja povezovanje med literaturo in filmom ter omogoča dostop do kulturnih vsebin po ugodnejši ceni.

⁴ Na to temo je Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper izdala katalog: Prebudimo Cankarja = Cankar con noi : [katalog likovnih del natečaja Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper ob 100. obletnici smrti Ivana Cankarja = catalogo delle realizzazioni artistiche pervenute al concorso bandito dalla Biblioteca centrale Srečko Vilhar Capodistria per il centenario della morte di Ivan Cankar] : 1918–2018

Danskem organizirala vrsto klubske aktivnosti, da bi privabila mlade k pozitivnemu sodelovanju. Vsak dan v tednu se odvijajo različni klubi: igranje WII, pogovori in druženje na temo Mang, pomoč pri domačih nalogah in bralni klub. V Viroflay blizu Pariza so ustvarili multimedijško knjižnico, kjer si mladi lahko legalno presnemavajo glasbo. Sponzorirali so tudi delavnico animiranih filmov, na knjižničnih zaslonih pa predvajajo kratke filme, ki so jih posneli mladi, še omenja Mestna knjižnica Ljubljana (2016, str. 11) in dodaja, da je knjižnica Lucien Herr v Saint Jacques de la Lande v Franciji razširila svojo mladinsko knjižnico na slepe in slabovidne, omogočila avdio transkripcije desetih naslovov, ki so jih prebrali profesionalni igralci, ter razdelila avdio knjige skupaj s predvajalnimi napravami. V Queens Library v Forest Hillsu (N.Y., ZDA) so uvedli program »Tech Buddies«, ki povezuje mlade in starejše, ki se želijo naučiti uporabljati sodobno tehnologijo.« Milanska knjižnica v Italiji ponuja Teenchat, ki je sicer namenjen najstnikom od 12. leta starosti, ampak pokriva tudi starejše najstnike od 14 do 15 let, ki že sodijo v skupino mladostnikov. Teenhat ponuja pogovor in izmenjavo idej o prebranih knjigah, stripih, filmih, hobijih.

7.2 DOBRE PRAKSE SKOZI PASIVNO PROGRAMIRANJE STORITEV

Pasivno programiranje, samostojno programiranje, neodvisno programiranje ali samovodene dejavnosti so prevodi za tuj izraz »passive programming«, ki jih tuji mediji navajajo kot način izvajanja storitev v knjižnicah za mladostnike in se nanaša na pristope, ki ne zahtevajo aktivne udeležbe knjižničnega osebja ali načrtovane prisotnosti uporabnikov ob določenem času. Cilj takšnega programiranja je ustvariti priložnosti, da mladostniki sami najdejo nekaj, kar jih zanima, brez formalnega vodenja. Omogoča večjo svobodo in fleksibilnost, saj mladi sodelujejo, kadar in kakor želijo. Poleg tega pa aktivnost ni vezana na njihov poln urnik obveznosti. Uporabniki torej sodelujejo neodvisno, brez vodenja osebja. Primeri pasivnega programiranja vključujejo razstavne prostore z zanimivimi knjigami, igrami ali ustvarjalnimi materiali, ki pritegnejo pozornost mladih, bralne kotičke, ankete ali kvize, knjižne uganke, kjer lahko mladi anonimno sodelujejo, ter postavitve, ki jih spodbudijo k raziskovanju različnih tem, na primer umetniške table, kjer lahko pustijo svoje sporočilo (Honnold, 2005, v Giamalva, 2014, str. 2). Sem sodijo so tudi recenzije knjig, ki predstavljajo učinkovito obliko pasivnega programiranja za mladostnike. Mladi lahko oddajo kratke recenzije knjig, ki jih nato delijo na bralni steni.

8 KAKO IN KJE PROMOVIRATI DOGODKE USMERJENE NA MLADOSTNIKE

Dogodke in storitve za mladostnike lahko promoviramo na dva načina. Lahko poskusimo naravnost nagovoriti in doseči ciljno skupino ali pa jim približati storitve preko povezovanja z drugimi, ki ponujajo podobne storitve in se ukvarjajo z mladostniki. Trženje virov knjižnice je potrebno načrtovati, da ciljno ustreza uporabniški skupini, kateri so storitve namenjene (IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let, 2018).

Fabiani (2022) razloži, da generacijo Z najlažje dosežemo na družbenih omrežjih (YouTube, TikTok in Instagram), saj so njihov primarni vir za iskanje informacij. Stik z njimi najlažje vzpostavimo preko teh omrežij. Ker je njihova sposobnost koncentracije manjša, imajo najraje hitro komunikacijo, kratke stavke in zelo kratke videe. Avtorica razloži: »Ključ do generacije Z je torej kratka video vsebina, kot so videi o uporabi izdelkov, tiktoki in Instagram story-ji ter zabavne interaktivne vsebine, kot so ankete, kvizi, vprašanja, skratka, vse, kar generacijo Z zabava in na kar se radi odzivajo.« Večina splošnih knjižnic že nagovarja svoje uporabnike tudi preko socialnih omrežij (Facebook, Twitter), kar seveda vključuje tudi mlade uporabnike (Mestna knjižnica Ljubljana, 2016).

8.1 SODELOVANJE IN POVEZOVANJE Z LOKALNIMI USTANOVAMI

Sodelovanje z drugimi kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami je prav tako ključno za doseg skupnih ciljev, saj si prizadevajo za skupno bogatenje kulturne ponudbe v dobro vseh uporabnikov knjižnice (Mestna knjižnica Izola, 2020). Knjižnično osebje bi moralo vzpostaviti partnerstva z različnimi skupinami, ki obravnavajo potrebe mladostnikov v skupnosti. S sodelovanjem s partnerji lahko knjižnica razširi svoje možnosti za privabljanje novega občinstva ter razvija in izboljšuje storitve, ki ustrezajo potrebam otrok in družin (IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let, 2018). Pri vključevanju mladostnikov v knjižnične storitve se MKI lahko poveže ali sodeluje z društvi, šolami ali drugimi institucijami. Mestna knjižnica Izola (2020) izpostavlja razne priložnosti za promocijo storitev za mladostnike, kot so različna obeležja (Dan knjige, Teden splošnih knjižnic in Teden vseživljenjskega učenja). Takšni dogodki nudijo odlično promocijo za vse udeležence in dosegajo medijsko pokritost.

Smernice za knjižnične storitve za mladostnike (2008, str. 9) predlagajo še nekaj priložnosti, kjer bi promocija dosegla mladostnike. Oglaševanje v prostorih, kjer se mladostniki zadržujejo, kot so kinodvorane, kavarne in priljubljene trgovine, je lahko ključno za MKI. V okolju, kjer deluje MKI, se lahko povežemo s KIŠD (Klub izolskih študentov in dijakov), z Art kinom Odeon, knjigarnami, društvom VNL, ki izvaja delavnice za različne ciljne skupine in društvom ljubiteljev animiranih filmov, stripov in družabnih iger Umiko, ki ima veliko mladih članov, simpatizerjev in sledilcev. Tudi IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let (2018, str. 10), se strinja s povezovanji z drugimi ustanovami: »Splošne knjižnice so zaradi svoje široke, prijazne in dostopne infrastrukture prepoznane kot ključen partner v lokalni skupnosti. Vzpostavitev učinkovitih in trajnostnih partnerstev v skupnosti lahko pomaga zagotoviti najboljše zmogljivosti, storitve in priložnosti za otroke vseh sposobnosti.«

9 RAZISKAVA MED MLADOSTNIKI

9.1 METODOLOGIJA

V raziskavo smo vključili izolske srednješolce in mednje razdelili anketne vprašalnike. V njih smo se osredotočili na to, kaj mladostniki pričakujejo od MKI, kaj jim je v MKI všeč in kaj pogrešajo, ter ugotavljali njihove interesne dejavnosti izven šolskega okolja. Rezultate smo primerjali z našimi predpostavkami in raziskovalnimi vprašanji ter ugotavljali, kakšne storitve bi lahko še oblikovali za to ciljno skupino, da bi jo pritegnili v MKI. Poslužili smo se kvalitativne in kvantitativne analize.

Kvalitativna analiza se nanaša na odprte odgovore v anketnem vprašalniku, kjer so anketiranci imeli možnost dopisati odgovor, če ta ni bil naveden med možnimi odgovori. To nam je omogočilo kakovostnejše vidike odgovorov, mnenja in stališča anketirancev, razumevanje ozadij in vzrokov za določena vedenja. Kvantitativna analiza nam je pomagala pri zbiranju podatkov, ki smo jih pridobili z zaprtimi vprašanji in zagotovila reprezentativnost rezultatov večjega vzorca anketirancev.

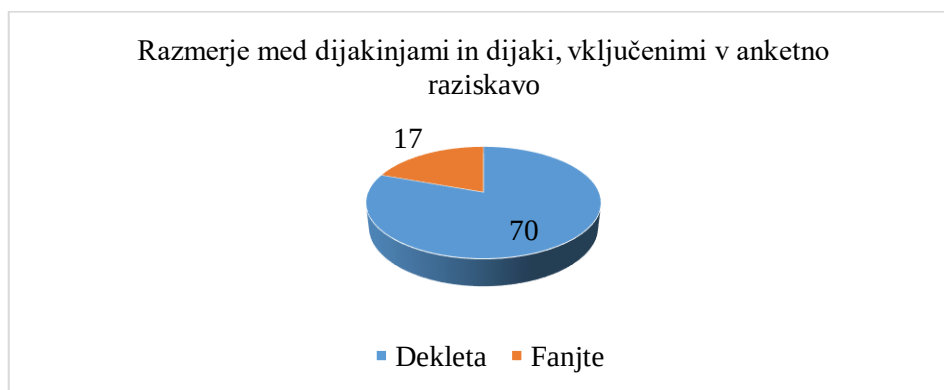
Raziskovalno populacijo so predstavljali mladostniki, stari od 15 do 18 let. V anketo so bili vključeni dijaki Srednje šole Izola iz 1., 2. in 3. letnika. Povezali smo se s profesorico na šoli, s katero MKI že sodeluje v projektu Rastem s knjigo in razdelili anketni vprašalnik 100

dijakom, saj smo pridobili informacijo, da je bilo v junijskem obdobju pri pouku prisotnih toliko dijakov in dijakinj. Ker se je šolsko leto iztekalo in je bilo veliko dijakov že odsotnih ali so imeli obveznosti z zaključevanjem ocen, smo k sodelovanju povabili vse oddelke, ki so bili na voljo, saj smo pričakovali, da se vsi dijaki morda ne bodo mogli vključiti v izpolnjevanje anketnih vprašalnikov. Ker so v raziskavo vključene tudi mladoletne osebe, smo za razdelitev anketnih vprašalnikov zaprosili profesorico na Srednji šoli Izola, ki želi ostati anonimna.

Ankete smo med ciljno skupino razdelili v mesecu juniju 2024. Rezultate smo nato primerjali z našimi storitvami, ki jih bomo poskušali udejanjiti v okviru danih kadrovskih in finančnih možnosti, letnega načrta ter poslanstva in vizije MKI.

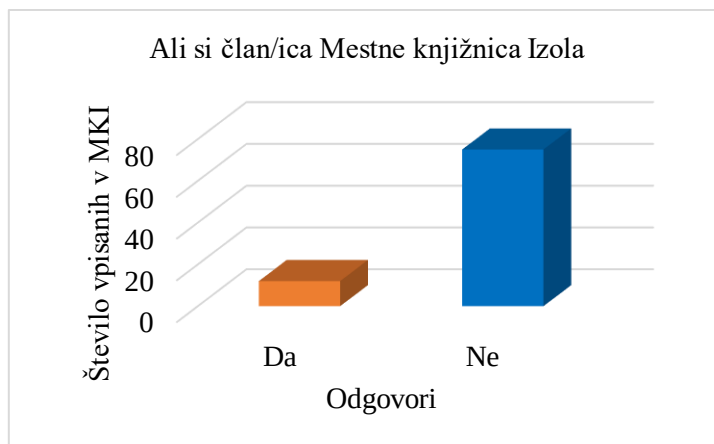
9.2 ČLANSTVO V MKI IN OBISKOVANJE KNJIŽNICE

Med dijake smo razdelili 100 vprašalnikov, anketo je rešilo 87 dijakov. Anketo je izpolnilo 17 dijakov (19,6 %) in 70 dijakinj (80,4 %), kot razvidno v Sliki 1, starost 15–19 let, od 1. do 3. letnika.

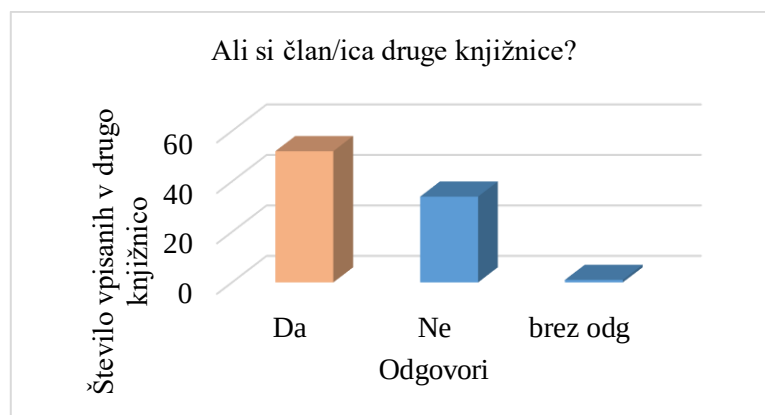
Slika 1: Število dijakinj in dijakov, vključenih v anketno raziskavo (n = 87)

Od teh je 12 anketiranih (le 13,8 %) vpisanih v MKI, 75 (86,2 %) pa ne, kot to prikazuje Slika 2.

Slika 2: Delež anketirancev, članov Mestne knjižnice Izola (n = 87)

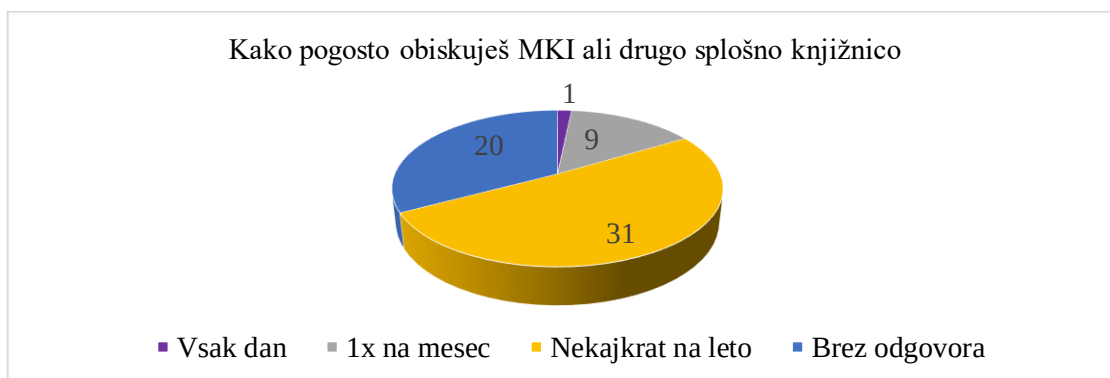
V anketi nas je zanimalo, ali so anketiranci vpisani v katero drugo splošno knjižnico in delež le-teh je skoraj razlika med vsemi anketiranci in tistimi, ki niso vpisani v našo knjižnico. 51 anketirancev je odgovorilo, da je vpisanih v drugo knjižnico, medtem ko je 35 takih, ki niso. Ena anketa ni vsebovala odgovora na to vprašanje.

Slika 3: Delež anketirancev, članov druge splošne knjižnice (n = 86)

Čeprav niso vpisani v MKI, jo nekateri mladostniki vseeno obiskujejo, zato smo želeli preveriti, koliko anketirancev obiskuje MKI. Odgovori skoraj sovpadajo z vpisom v MKI: 73 anketirancev (83,9 %) je odgovorilo, da naše knjižnice ne obiskuje, 13 anketirancev (14,9 %) MKI obiskuje, ena anketa ni vsebovala odgovora na to vprašanje. Poleg tega pa rezultati jasno nakazujejo na predvideno omejitev pri raziskavi. Med anketiranci Srednje šole Izola so tudi dijaki, ki se v Izolo vozijo in niso iz izolske občine, zato smo pričakovali, da ne bodo vsi vpisani v MKI, ampak da bodo obkrožili, da so vpisani v drugo splošno knjižnico.

Anketirance, ki so odgovorili, da so vpisani in da obiskujejo našo ali drugo splošno knjižnico, smo napotili k odgovorom na vprašanje kako pogosto jo obiskujejo in zakaj.

Slika 4: Prikaz rezultatov obiskovanja MKI ali druge splošne knjižnice (n = 41)

Kot prikazuje Slika 4, je 1 anketiranec je odgovoril, da knjižnico obiskuje vsak dan, nihče je ne obiskuje enkrat na teden, medtem ko enkrat na mesec knjižnico obiše 9 dijakov, nekajkrat na leto pa 31 anketirancev. 20 dijakov ni odgovorilo na to vprašanje. Anketiranci, ki so odgovorili, da so vpisani v našo ali drugo knjižnico in da našo knjižnico obiskujejo, so bili povabljeni, da navedejo razloge za obisk. Rezultate smo povzeli v Preglednici 1. V možnih odgovorih smo povzeli naše prednosti in storitve, za katere smo mnenja, da bi jih pritegnile. Možnih je bilo več odgovorov. Tisti, ki že prej niso podali odgovora, pa bi morali, ga večinoma tudi sedaj niso. Prav tako je v eni anketi anketiranec odgovoril, da ni vpisan v nobeno knjižnico ter da jih ne obiskuje in je kljub temu odgovoril na vprašanje z razlogi obiska in navedel druženje s prijatelji in prebiranje revij. Kot ostale razloge so navedli: »Praksa, domače branje, ne obiskujem MKI, izposoja določenih knjig.«

Preglednica 1: Zakaj obiskuješ MKI?

Zakaj obiskuješ MKI	Število
Izposoja knjig	22
Izposoja revij	0
Izposoja DVD-jev	3
Druženje s prijatelji	3
Igranje družabnih iger	1
Prijaznost zaposlenih	2
Lahko se učim v miru in tišini	4
Lahko brezplačno brskam po spletu	0
Možnost tiskanja in skeniranja	1
Lahko brezplačno uporabljam računalnik	1

Najdem gradivo, ki ga potrebujem	9
Prebiranje revij	0
Brez odgovora	23

Kot je razvidno iz Preglednice 1, večina dijakov MKI še vedno povezuje izključno z izposojjo knjig, medtem ko knjižnice že dolgo časa ponujajo veliko več kot zgolj izposojjo knjig.

Anketiranci, ki so na prva vprašanja o obiskovanju in članstvu v knjižnicah odgovorili z »ne«, so bili povabljeni k odgovarjanju na vprašanje »Zakaj ne obiskuješ MKI ali druge splošne knjižnice,« pri čemer je bilo možnih več odgovorov, kar smo prikazali v Preglednici 2. Nekdo je dopisal »Ker hodim v koprsko«, »Nisem v tej občini«, kljub temu da ni bilo možno dopisati drugih odgovorov in da se je vprašanje nanašalo na katerokoli splošno knjižnico poleg MKI.

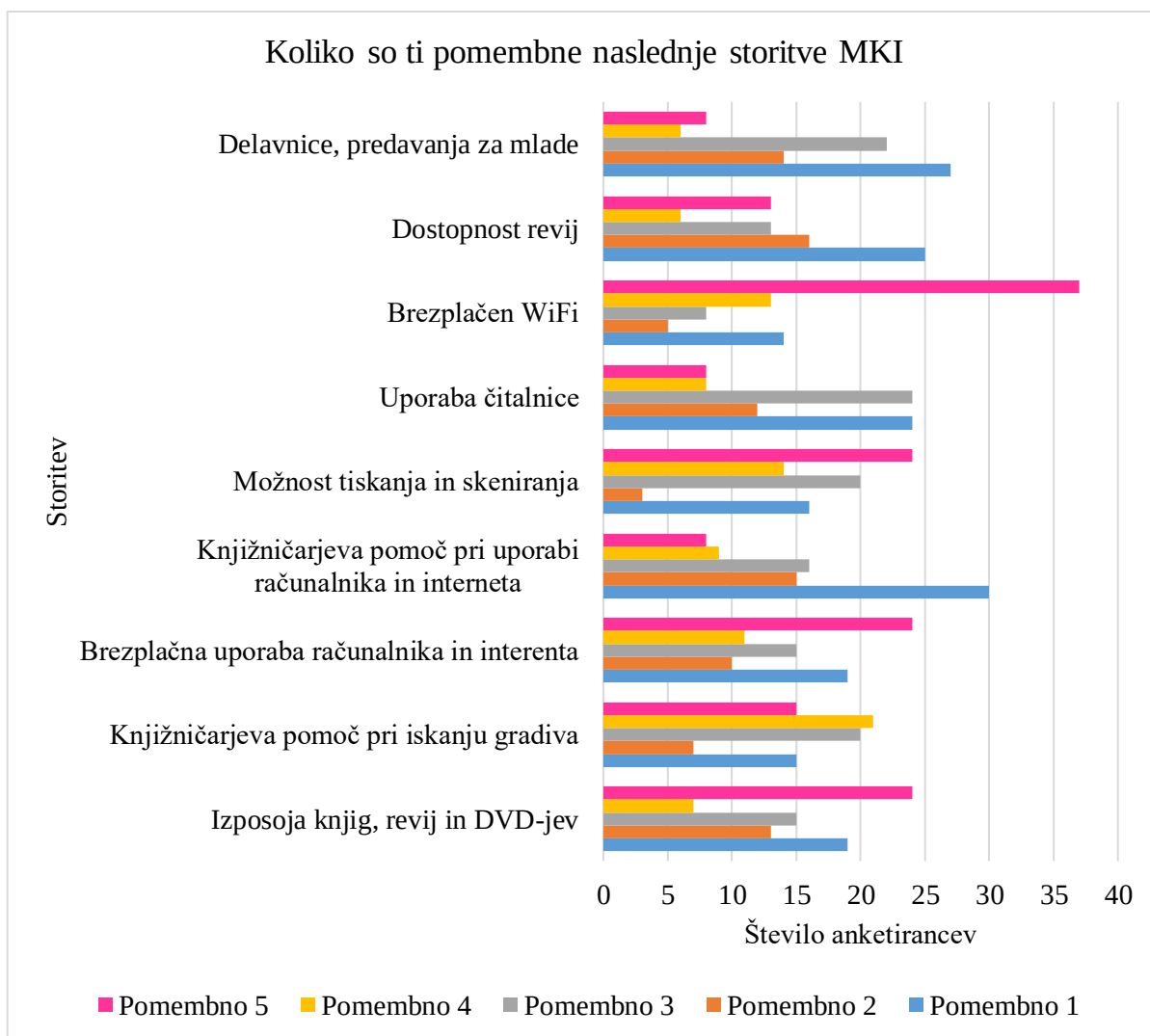
Preglednica 2: Zakaj ne obiskuješ MKI?

Zakaj ne obiskuješ MKI	Število
Preveč me spominja na šolo	13
Tudi prijatelji je ne obiskujejo	7
V njej nimam kaj početi	24
Nima ustreznega prostora za mojo starostno skupino	3
Ne najdem se med policami	10
Knjižnica me ne zanima	42
Ni prireditev, ki bi me zanimala	11

Rezultati so odgovorili tudi na naši raziskovalni vprašanji »Ali se morda ne znajdejo med gradivom in ne vedo, katero je primerno zanje, saj ni posebej izpostavljeno?« in »Ali mladostniki ne obiskujejo naše knjižnice, ker nimamo možnosti vzpostavitve oddelka zanje in se ne nameni dovolj pozornosti aktivnostim, namenjenim njim?«

9.3 STORITVE ZA MLADOSTNIKE V MESTNI KNJIŽNICI IZOLA

Anketirance smo vprašali, koliko so jim pomembne storitve, ki jih ponujamo. Ocenjevali so jih, od ena do pet (1 – najmanj pomembno, 5 – najbolj pomembno): Izposoja knjig, revij in DVD-jev, knjižničarjeva pomoč pri iskanju gradiva, brezplačna uporaba računalnika in interneta, knjižničarjeva pomoč pri uporabi računalnika in interneta, možnost tiskanja in skeniranja, uporaba čitalnice, brezplačen WiFi, dostopnost revij in delavnice, predavanja za mlade.

Slika 5: Prikaz storitev MKI in koliko so anketirancem pomembne (n = 87)

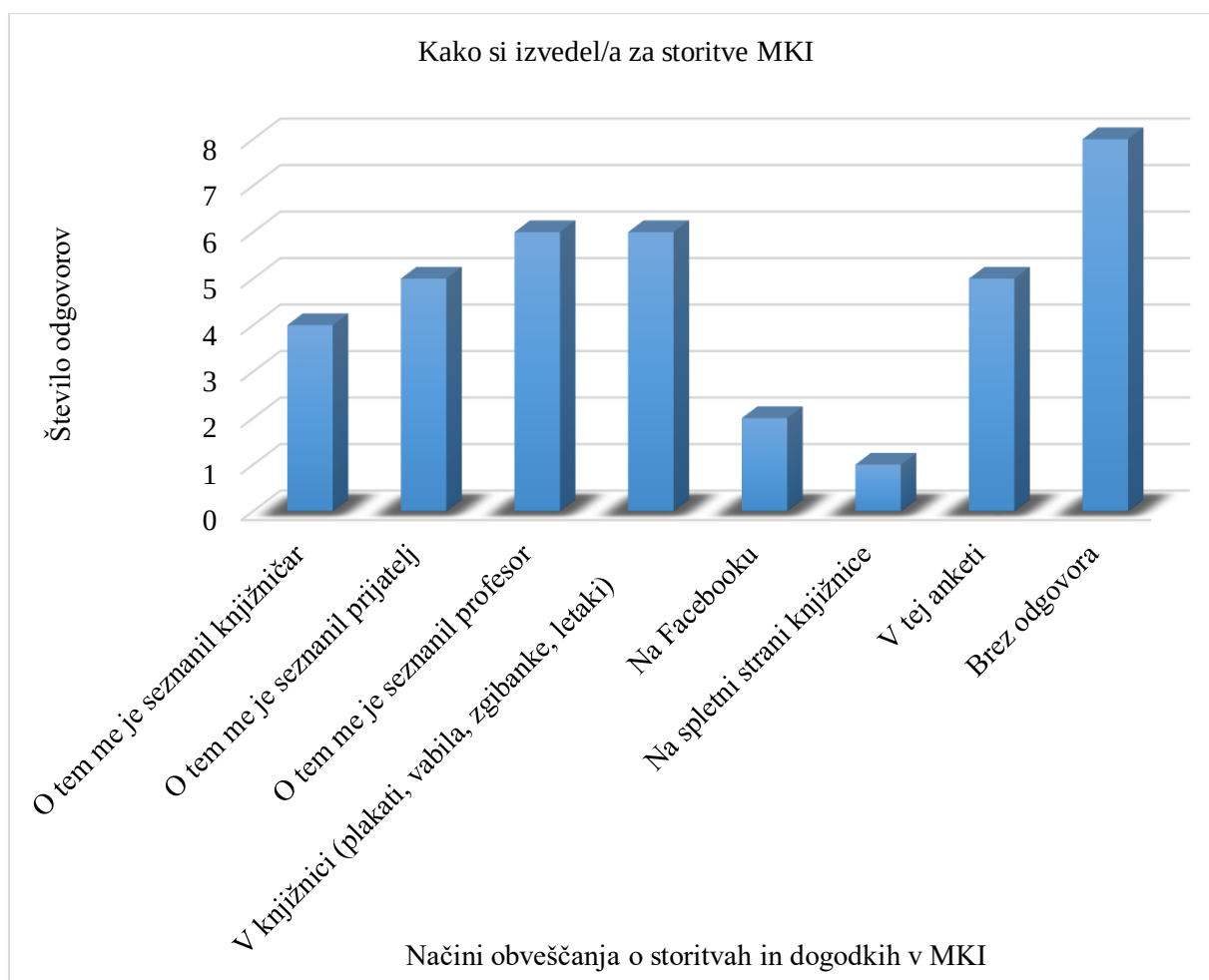
Iz Slike 5 je razvidno, da so mladostnikom najbolj pomembne tri storitve MKI, in sicer brezplačen WiFi, možnost tiskanja in skeniranja dokumentov, brezplačna uporaba računalnika in interneta, izposoja knjig, revij in DVD-jev. Najmanj pomembna jim je knjižničarjeva pomoč pri uporabi računalnika in interneta, dostopnost revij ter delavnice in predavanja za mlade. 9 anketirancev ni podalo odgovora, 1 anketiranec je na vprašanje odgovoril delno.

9.4 PROMOCIJA STORITEV

Ker malo mladostnikov obiskuje MKI, smo želeli izvedeti, kako dobro poznajo našo ponudbo in storitve. Na vprašanje »Kako bi ocenil/a svoje trenutno poznavanje posebne ponudbe in storitev MKI (predavanja, delavnice, prireditve, ...)?« smo ponudili odgovore: a) Zelo dobro, b) Dobro, c) Slabo in d) Zelo slabo. V nadaljevanju smo jih spraševali, kje so izvedeli za naše

storitve oziroma naj obkrožijo razloge, zakaj jih ne poznajo. Večina anketirancev je odgovorila, da naše storitve pozna zelo slabo (34 odgovorov, 39 %), ali slabo (19 odgovorov, 21,8 %).

Tistih, ki naše storitve poznajo dobro ali zelo dobro, je le 19 (21,8 %) in 7 (8,04 %). Med možne razloge za poznavanje storitev smo vključili področja in načine, s katerimi že promoviramo naše storitve in omogočili izbiro več odgovorov: O tem me je seznanil knjižničar, O tem me je seznanil prijatelj, O tem me je seznanil profesor, V knjižnici (plakati, letaki, zgibanke, vabila), Na Facebooku, Na spletni strani knjižnice, V tej anketi. Kot smo prikazali na Sliki 6, je največ anketirancev (6) odgovorilo, da je za knjižnične storitve izvedelo od prijatelja, profesorja ali preko promocijskih plakatov, zgibank in vabil v knjižnici.

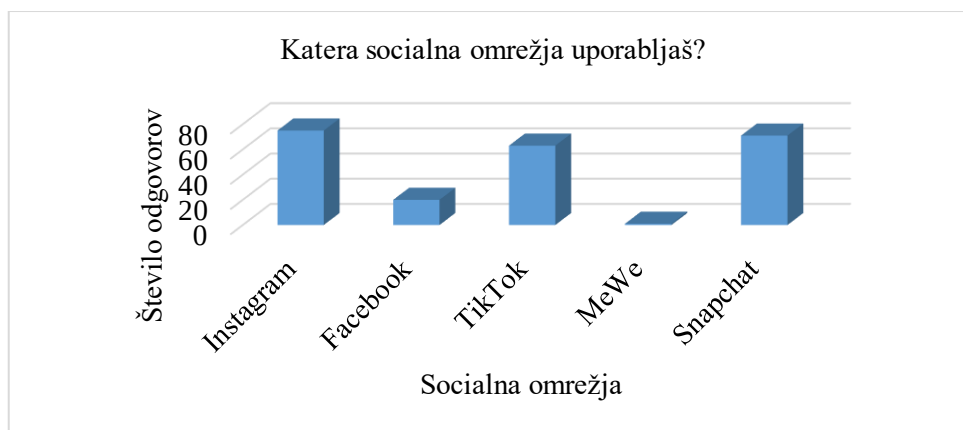
Slika 6: Število odgovorov anketirancev na vprašanje: »Kako si izvedel/a za storitve MKI?«

Za nepoznavanje storitev MKI je velika večina, kar 46 anketirancev, odgovorila, da ne spremlja novic in dejavnosti MKI, kar tudi sovпада z ne članstvom in ne obiskovanjem naše knjižnice. Takoj za tem so kot razlog za ne poznavanje naših storitev navedli, da šola ne oglašuje naših

storitev (19 anketirancev), takoj za tem pa, da MKI nima profila na Instagramu (10 anketirancev).

Ker s to raziskavo želimo najti načine, kako doseči ciljno skupino in odgovoriti na raziskovalni vprašanji: »Na kakšen način bi jih lahko dosegli?«, »Katere vrste promocije bi mladostnike najbolj dosegle (socialna omrežja, letaki, plakati na šolah)?« in »Ali se MKI premalo povezuje z društvi, ki izvaja aktivnosti za mladostnike (kot sta Društvo Umiko za ljubitelje japonskih manga stripov, animacije in družabnih iger ali Klub izolskih študentov in dijakov KIŠD ...) in srednjimi šolami pri vzpostavljanju komunikacije in z mladostniki?«, nas je zanimalo, na kakšen način bi želeli biti obveščeni o prireditvah v MKI. Med možne odgovore, med katerimi so jih lahko anketiranci obkrožili več, smo ponudili take, ki bi se jih lahko MKI v praksi poslužila: s plakati na šoli, z okrožnicami na šoli, na socialnih omrežjih, po elektronski pošti, v drugih medijih – katerih. Največ anketirancev (36, 41,4 %) je odgovorilo, da bi za dogodke v MKI želelo izvedeti na socialnih omrežjih, takoj za tem jih je 26 (29,9 %) odgovorilo, da bi jim ustrezali plakati na šoli, 18 (20,7 %) odgovarjajo okrožnice na šoli, medtem ko bi jih 16 (18,4 %) želelo biti obveščenih po elektronski pošti. 6 anketirancev ni podalo odgovorov, drugih 6 pa je dopisalo: »Facebook; Golica TV; Ne želim si, da bi me obveščali; Nočem biti obveščen; Ne briga me za take stvari; Na nič, ne zanimajo me dogodki v knjižnici.« Odgovori so nam v pomoč pri oblikovanju promocijske strategije.

Ker smo pričakovali, da bo večina dijakov izbrala socialna omrežja, smo jih povprašali, katerih se poslužujejo. Kot možne odgovore smo ponudili Instagram, Facebook, TikTok, MeWe in Snapchat. Dijaki so lahko obkrožili več odgovorov, ki smo jih prikazali na Sliki 7.

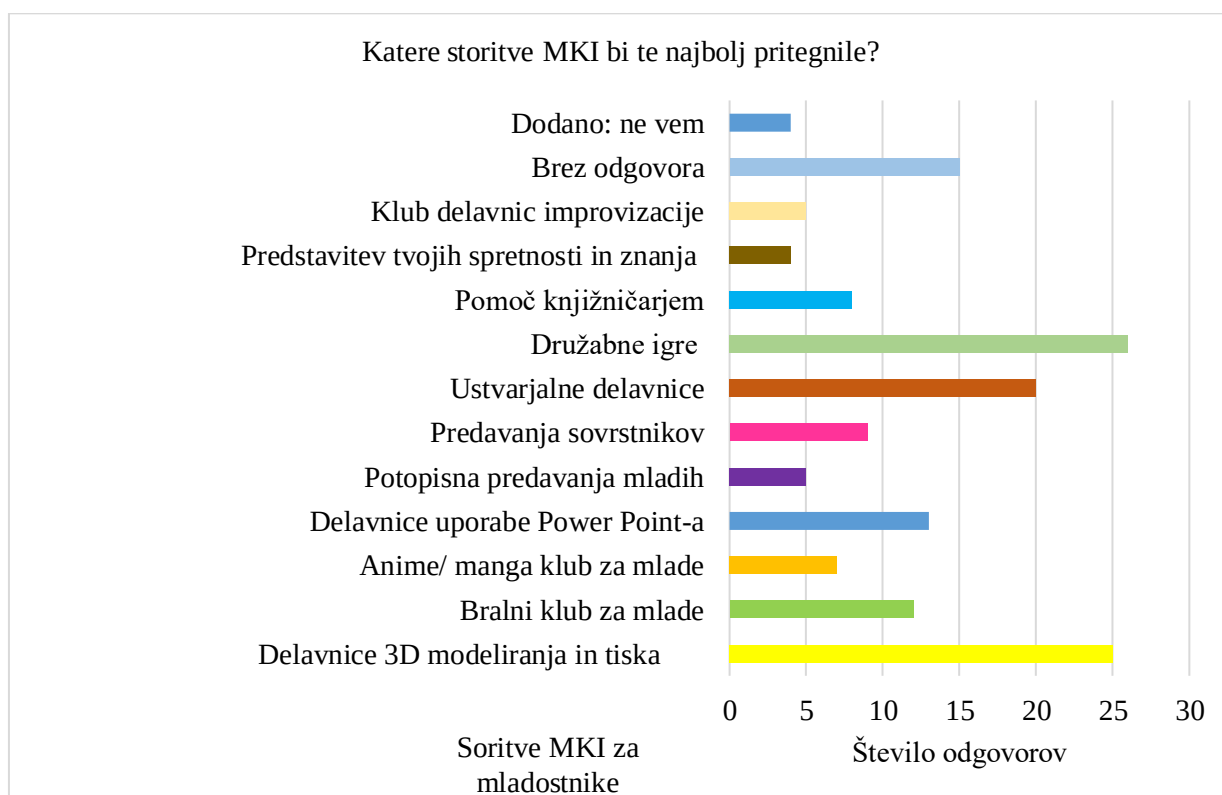

Slika 7: Prikaz uporabe socialnih omrežij med anketiranci (n = 87)

Na Sliki 7 je razvidno, da med socialnimi omrežji, ki jih uporabljajo anketirani mladostniki, prednjačita Instagram (75 anketirancev, 86,2 %) in Snapchat (71 anketirancev, 81,6 %), takoj za njima pa TikTok (63 anketirancev, 72,4 %). Interpretacija rezultatov tega dela vprašalnika nam pomaga pri snovanju promocije in odgovarja na raziskovalni vprašanji »Na kakšen način bi lahko dosegli mladostnike? Katere vrste promocije bi mladostnike najbolj dosegle (socialna omrežja, letaki, plakati na šolah)?«

9.5 ZANIMANJE ZA STORITVE

Zanimalo nas je, katere dejavnosti, ki jih MKI izvaja in ki jih ima možnost izvajati, bi mladostnike zanimalo. Anketiranci so lahko obkrožili več odgovorov: Delavnice 3D modeliranja in tiska, bralni klub za mlade, anime/manga klub za mlade, delavnice uporabe Power Pointa, potopisna predavanja mladih, predavanja sovrstnikov, ustvarjalne delavnice, družabne igre, pomoč knjižničarjem (kot npr. prostovoljstvo), predstavitev tvojih spretnosti in znanja, klub delavnic improvizacije.

Slika 8: Stolpčni prikaz zanimanja za storitve MKI (n = 87)

Rezultati, prikazani na Sliki 8, odražajo njihove interese, kjer lahko pokažejo svojo ustvarjalno plat: najbolj jih zanimajo družabne igre (26 odgovorov, 28,8 %)⁵. Sledijo delavnice 3D tiska in modeliranja (25 odgovorov, 28,7 %).

9.6 ODDELEK ZA MLADOSTNIKE

Pisna naloga je v petem poglavju govorila o možnostih vzpostavitve oddelka za mladostnike, zato nas je zanimalo, kako bi mladostniki doživljali oddetek, ki bi bil namenjen njihovim potrebam. Vprašali smo jih »Ali bi raje obiskoval/a MKI, če bi imela posebej vzpostavljen oddetek s knjižničnim gradivom, ki bi bil namenjen izključno mladostnikom? Večina knjižnic namreč nima vzpostavljenega oddelka za vašo starostno skupino. Gradivo je razvrščeno na otroškem in odraslem oddelku.« Rezultati so odgovorili na enega od naših raziskovalnih vprašanj: »Ali mladostniki ne obiskujejo naše knjižnice, ker nimamo možnosti vzpostavitve oddelka zanje in se ne nameni dovolj pozornosti aktivnostim, namenjenim njim?« 20 anketirancev (22,9 %) je odgovorilo, da bi MKI obiskovali vseeno, tudi brez oddelka posebej za mladostnike, 29 (33,3 %) jih je odgovorilo, da bi raje obiskovalo, če bi bil vzpostavljen oddetek zanje, 28 (32,2 %) pa jih je obkrožilo »ne«. Med razlogi, zakaj je ne bi obiskovali, so nekateri, ne vsi, navedli: »Ne bi me pritegnilo. Ker me ne zanimajo knjige. Enostavno se mi ne bi dalo obiskovat knjižnice med prostim časom, ko se moram po pouku učiti še za ocene. Raje grem ven. Ker ne berem, ampak mogoče bi občasno. Ker nočem. Pa lahko nardim vse doma. Obiskujem knjižnico v mojem kraju. Ne vem. Ker ne bi imela dostopa do knjig, ki so za odrasle. Ker se mi ne da voziti do Izole.«

V anketo smo zajeli tudi predloge ciljne skupine, kaj bi jih morebiti še zanimalo, česar nismo vključili v prejšnja vprašanja. Ponudili smo odprto vprašanje »Katere nove dejavnosti ali programe bi si želel/a v MKI?« Večina anketirancev na to vprašanje ni odgovorila, tiste, ki pa so odgovorili (41 odgovorov), lahko povzamemo: »Ne zanima me. Pač ne vem, to je tajna 😊 Filmski večer. V redu je, tako kot je. Booktok klub v knjižnici in več angleških knjig. Bralni klub za mlade. Anime/manga klub za mlade. Delavnice uporabe Power Point-a in prostor za učenje. Izposoja spletnih virov. Predavanja. Učenje v skupinah. Fotografiranje. Mi je vseeno,

⁵ S to dejavnostjo smo v MKI pričeli preteklo šolsko leto 2023/2024. Redno jo je obiskovalo v povprečju 7 udeležencev na mesec, starih od 12 do 16 let, in igralo Dungeons and Dragons v izvedbi društva Amulet D20.

saj je ne obiskujem. Ustvarjalne delavnice. Knjige o horoskopu in podobne dejavnosti. Družabne igre. Pomoč knjižničarjem. Fortnite event. Nisem preveč od knjig.«

9.7 BRANJE IN KNJIŽNIČNA ZBIRKA ZA MLADOSTNIKE

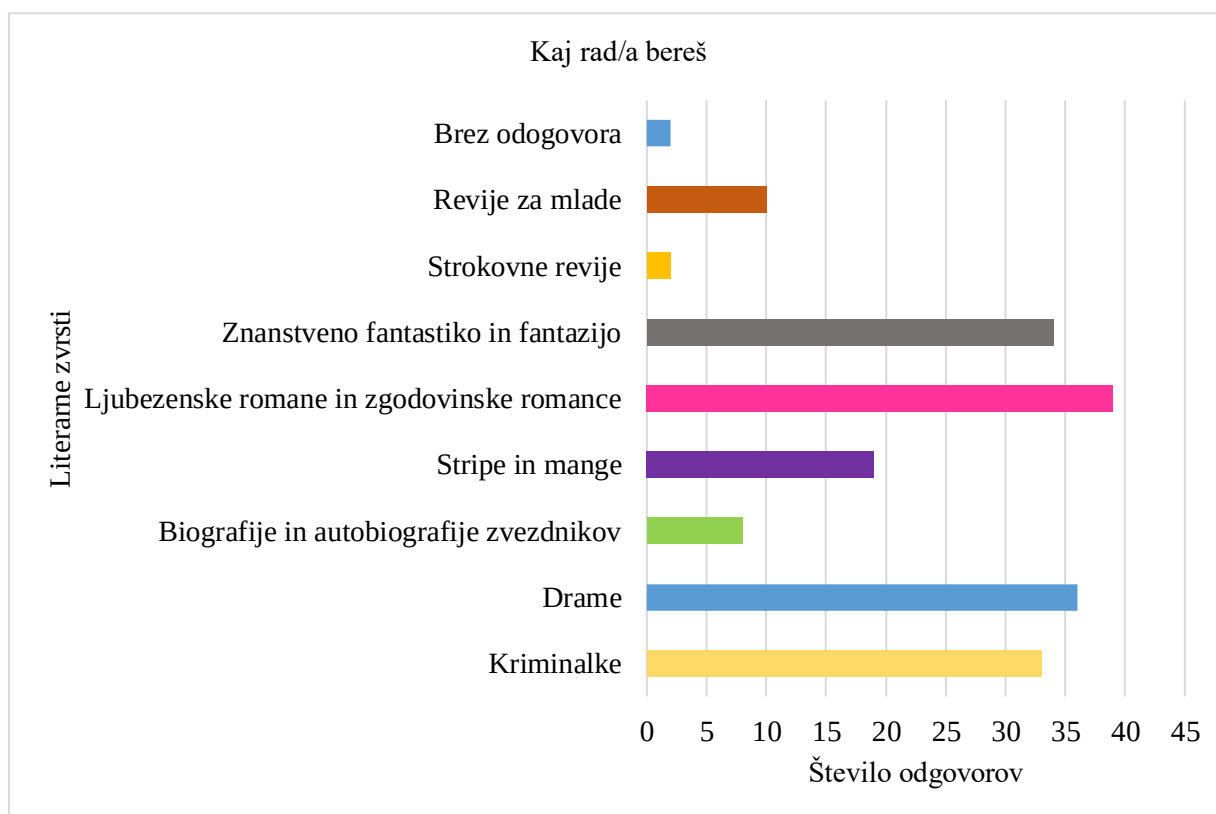
Ker smo v tretjem poglavju razmišljali o knjižnični zbirki za mladostnike, ki bi bila ločena od ostale zbirke, nas je najprej zanimalo, v katerih jezikih berejo. Anketiranci so lahko obkrožili več odgovorov. 44 dijakov (50,6 %) je odgovorilo, da raje bere v angleškem jeziku, 41 (47 %) je obkrožilo slovenski jezik, 4 (4,6 %) so navedli italijanski jezik, 6 (6,9 %) jih ni odgovorilo, 5 (5,7 %) pa je dopisalo odgovore: »Ne berem knjig. Ne berem nič. Bosanski. Makedonščina.«

Zanimalo nas je tudi, katere medije uporabljajo za branje, pri čemer so lahko obkrožili več odgovorov. Večina, 55 dijakov (63,2 %), je odgovorila, da za branje uporablja telefon, knjige bere 52 dijakov (59,7 %), bralnik je bil odgovor 8 dijakov (9,2 %), računalnik pa je obkrožilo 18 dijakov (20,7 %).

Ker je za to generacijo značilno, da veliko časa preživijo na internetu in iščejo informacije na spletu, nas je zanimalo: »Bi bil/a zainteresiran/a za več digitalnih storitev v MKI (npr. e-izposajo, spletne učilnice)?« Zainteresiranih je bilo 36 dijakov (41,4 %) in navedlo, da bi si želeli: »Predavanja preko interneta, spletnih učilnic, online knjig iz brezplačne knjižnice, spletne e-izposoje knjig.« Večino teh storitev MKI že ponuja, vendar so mladostniki premalo obveščeni. 45 dijakov (51,7 %) ni bilo zainteresiranih, 6 dijakov ni odgovorilo.

Prav tako se za to starostno skupino predpostavlja, da jih branje ne zanima in da ne marajo brati. Anketirance smo vprašali, ali radi berejo in zakaj ne, v primeru, da njihov odgovor ni bil pritrdilen. Kljub temu, da veliko virov opisuje mladostnike kot nezainteresirane za branje, je večina anketirancev odgovorila, da rada bere, 43 odgovorov (48,4 %). Predvidevamo, da je rezultat tak zaradi večjega števila deklet med anketiranci. 40 dijakov (45,9 %) je odgovorilo, da ne mara brati in pri tem navedlo razloge, kot so: »Ker me branje ubija. Ker mi ne rabi. Mi ni všeč. Je dolgočasno. Ni časa. Ni dosti knjig, ki bi me zanimale. Ker so samo črke, raje gledam TV. Raje sem zunaj s prijatelji. Nimam volje. Branje me ni nikoli pritegnilo. Ker se preveč zmedem in ne vem kaj berem. Občasno, odvisno od dneva. Odvisno kaj. Knjige mi niso všeč.« 4 anketiranci niso odgovorili. Pritrdilni odgovori dokaj sovpadajo s številom anketirancev (51), ki so vpisani v splošno knjižnico, kar lahko razumemo, da knjižnico obiskujejo z namenom

izposoje knjig, ki jih veselijo. Pri tem nas je zanimalo, katere zvrsti radi berejo, saj nam s tem pomagajo pri oblikovanju naše knjižnične zbirke. Lahko so obkrožili med več možnimi odgovori: Kriminalke, Drame, Biografije in avtobiografije zvezdnikov, Stripe in mange, Ljubezenske romane in zgodovinske romance, Znanstveno fantastiko in fantazijo, Strokovne revije, Revije za mlade, Drugo.

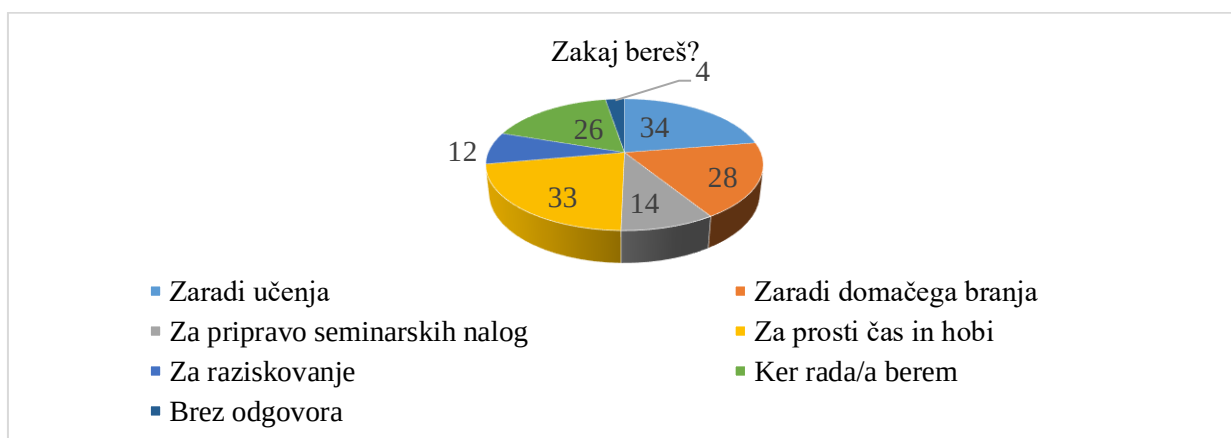
Slika 9: Prikaz priljubljenosti literarnih žanrov med mladostniki (n = 85)

Slika 9 prikazuje odgovore anketirancev o njihovih najljubših literarnih zvrsteh. Anketiranci so odgovorili, da najraje berejo ljubezenske romane in zgodovinske romance (39 odgovorov, 44,6 %), kar nakazuje na večji delež dijakinj pri raziskovalni populaciji. Takoj za tem najraje berejo drame (36 odgovorov, 41,4 %), sledi znanstvena fantastika in fantazijska književnost (34 odgovorov, 39 %) ter kriminalke (33 odgovorov, 37,9 %). 19 odgovorov (21,8 %) za stripe in mange kaže na porast priljubljenosti tudi te literature. Kot drugo so navedli: Dark romance. Grozljivke. Ne berem. Nič, rad pa gledam filme.«

Sledilo je vprašanje »Ali se ti zdi, da je v MKI dovolj knjig, ki jih rad/a bereš?« Anketiranci (36 odgovorov) so odgovorili, da v MKI ni dovolj knjig, ki jih radi berejo, 29 pa jih je

odgovorilo, da je knjig dovolj, 13 dijakov je pustilo prazen odgovor ali dopisalo »Ne vem.« Odgovori na to vprašanje nam lahko pomagajo izgradnji zbirke, saj prikazujejo mnenja dijakov.

Zanimalo nas je še, kateri so razlogi, da posežejo po knjigah in med možnimi odgovori »Zaradi učenja, zaradi domačega branja, za pripravo seminarских nalog, za prosti čas in hobi, za raziskovanje in ker rad/a berem,« prejeli različne odgovore, najbolj pa smo pričakovali, da berejo predvsem zaradi učenja, kar se je izkazalo za resnično. Rezultate smo prikazali v Sliki 10. Najmanj smo pričakovali odgovora »Za prosti čas in hobi« in »Ker rad/a berem«, pa je kljub naši predpostavki veliko dijakov obkrožilo ta odgovor. 34 anketirancev je odgovorilo »Zaradi učenja«, 28 »Zaradi domačega branja, 14 za pripravo seminarских nalog, 33 anketirancev je odgovorilo, da bere za prosti čas in hobi, 26 pa ker radi berejo. 4 dijaki niso odgovorili na vprašanje.

Slika 10: Razlogi za branje (n = 83)

Za boljše razumevanje ciljne skupine smo jih z odprtim vprašanjem povprašali še, kaj najraje počnejo v prostem času in katere dejavnosti jih veselijo. Največ odgovorov je bilo, da spijo, se ukvarjajo s športom in se družijo s prijatelji. Poleg tega so pogosto omenjali branje, obiskovanje fitnesa, igranje video iger, poslušanje glasbe, vožnjo z motorjem, igranje nogometa, kolesarjenje, risanje, ličenje, preživljanje časa na družbenih omrežjih, predvsem na TikToku, igranje s psom, gledanje filmov in serij, kuhanje, peko, potovanja in učenje. Nekateri so izpostavili tudi ustvarjanje, sprehode v naravi ter miselne igre, kot je igranje šaha.

Pri dejavnostih, ki jih veselijo, so največkrat izpostavili druženje, kot smo videli v drugem poglavju v navedbah Žbogar (2014), in različne športne aktivnosti. Med priljubljenimi hobiji so še fitnes, poslušanje glasbe, ples, umetnost, petje, kuhanje, gledanje TV in filmov,

ustvarjanje, potovanja, nakupovanje, fotografija, igranje električne kitare, rolanje, košarka, smučanje, rekreacija, igranje harmonike in tenis.

10 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Raziskava je nekaj naših hipotez potrdila, nekaj pa ovrgla. Prvo hipotezo: Mladostniki bodo bolj obiskovali MKI in uporabljali njene storitve, če bodo vključeni v oblikovanje programov in dejavnosti, ki so prilagojeni njihovim interesom in potrebam, je raziskava ovrgla, vendar ponudila iztočnico za izboljšanje. Večina anketirancev obiskuje knjižnico zaradi izposoje knjig in jo v veliki meri povezuje s šolskimi obveznostmi in pripravo seminarskih nalog. Ostali možni odgovori (izposoja revij, izposoja DVD-jev, igranje družabnih iger ...) niso potrdili hipoteze. Prav tako so delavnice uvrstili med storitve knjižnice, ki se jim zdijo najmanj pomembne. Z nadaljnjimi anketnimi vprašanji smo spoznali, kaj pogrešajo v MKI ter katere dejavnosti in delavnice bi jih veselile. Njihovi odgovori bodo v veliko pomoč pri oblikovanju storitev in ponudbe zanje, kar smo raziskovali s pomočjo druge hipoteze.

Rezultati so potrdili našo drugo hipotezo: Vključitev dejavnosti, kot so delavnice, predavanja in druge aktivnosti, ki so ciljno usmerjene in prilagojene mladostnikom, bo pozitivno vplivala na obisk mladostnikov v MKI. Anketiranci so pokazali veliko zanimanja za delavnice, ki jih MKI lahko vključi v svoj program ali jih že izvaja, vendar niso vedeli zanje. Svoje predloge pa so lahko podali tudi v obliki odprtega odgovora.

Anketiranci so pokazali zanimanje za delavnice 3D modeliranja, tiska in skeniranja, vodene delavnice in učenje uporabe Power Pointa in igranje družabnih iger. Rezultati anketne analize so tudi jasno pokazali, da si mladostniki želijo sodelovati v bralnem klubu za mlade, ki bi se lahko osredotočil na fantazijsko književnost in filmske adaptacije. MKI lahko organizira tudi predavanja o fantazijski književnosti, stripih, mangah in debatne krožke. V okviru Večernih klepetov z Zanimivimi Izolani, kjer MKI vsako leto predstavi 4 posameznike, ki v Izoli izstopajo zaradi svoje vpetosti v družbeno življenje, umetniškega ustvarjanja, podjetniške žilice, zanimivega poklica ali kakšne druge razpoznavne lastnosti, lahko predstavi tudi mlade Izolane (glasbenik Drill, oblikovalec video iger Blaž Gracar ...). Poleg tega ima MKI na voljo kader za ustvarjalne delavnice, kot so stop motion filmi, risanje stripov in improvizacija, ki spodbuja druženje in bralno kulturo, saj se lahko uprizoritve navezujejo na knjige.

Rezultati raziskave so potrdili našo tretjo hipotezo: Aktivna promocija knjižničnih dejavnosti in dogodkov med mladostniki preko socialnih omrežij, šol, in lokalnih dogodkov bo povečala ozaveščenost in s tem tudi obisk mladostnikov v MKI. Največ anketirancev je odgovorilo, da bi za dogodke v MKI želeli izvesti na socialnih omrežjih (Instagram, TikTok, Facebook) ali iz plakatov na šoli in okrožnic, medtem ko bi nekateri želeli biti obveščeni po elektronski pošti. Mladostnike lahko dosežemo na socialnih omrežjih Instagram in TikTok s kratkimi in privlačnimi video vsebinami. Ker priprava takšne promocije zahteva veliko časa in spretnosti knjižničnega osebja, je za začetek smiselno oglaševanje usmeriti v sodelovanje s Srednjo šolo Izola in Dijaškim domom SŠ Izola z uporabo plakatov in okrožnic ter izobešanjem plakatov na lokacijah, kjer se dijaki zadržujejo. Promocija je ključna za obveščanje mladostnikov, zato lahko MKI sodeluje tudi z oddelkom za geografijo Fakultete za humanistične študije Koper za izvedbo potopisnih predavanj, društvom Umiko za dogodke o mangah in stripih ter kulturnim društvom VNL za delavnice kreativnega pisanja in risanja.

Četrte hipoteze Vzpostavitev oddelka ali kotička v MKI, namenjenega mladostnikom, bo pripomogla k obisku mladostnikov v MKI, ne moremo niti potrditi niti zavrni, saj se je na vsak možen odgovor odzvalo skoraj enako število anketirancev, ali pa niso odgovorili. 22,9 % anketirancev je odgovorilo, da bi MKI obiskovalo vseeno, tudi brez oddelka, namenjena posebej za mladostnike. 33,3 % jih je odgovorilo, da bi MKI raje obiskovalo, če bi bil vzpostavljen oddelek zanje. 32,2 % pa jih je obkrožilo »ne«. Največja ovira pri vzpostavitvi oddelka za mladostnike je prostorska stiska, saj MKI trenutno nima možnosti ločenega oddelka. Trenutno lahko pripravi tematske razstave in izpostavitve gradiva v knjižnih kotičkih, kar bo zaradi raziskave priporočil za mladostnike lažje in učinkovitejše. Posluži se lahko tudi označevanja primerne gradiva na mladinskem in odraslem oddelku z barvnimi trakci ali knjižnimi kazalkami, ki bi vključevale prostor za anonimna mnenja bralcev, kar bi mladostnike dodatno motiviralo.

Raziskava je imela časovno omejitev, saj je morala biti izvedena med šolskim letom, kar je bilo omejeno zaradi iztekajočega se šolskega leta oziroma konca pouka. Pričakovali smo zmanjšano odzivnost anketirancev, saj se morda niso mogli dovolj hitro odzvati na anketne vprašalnike, kar je omejilo obseg zbranih podatkov. Rezultati raziskave so specifični za mladostnike, ki se šolajo v Izoli, kar pomeni, da niso prenosljivi na druge knjižnice. Raziskovalni vzorec, ki vključuje samo dijake Srednje šole Izola (mladostnike iz Izole ali ki v Izolo prihajajo zaradi

šolskih obveznosti), ne omogoča posploševanje rezultatov na vse mladostnike, saj se niso mogli odzvati vsi razredi. Rezultati raziskave pa so vsekakor koristni za MKI, saj se v svojem poslanstvu in viziji osredotoča na okolje, v katerem deluje in za katerega oblikuje svoje programe in so pripomogli k snovanju promocijske strategije in organizaciji privlačnih aktivnosti za mladostnike.

11 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

Australia Reads. (14. 12. 2023). *How Gen Z and millennials use public libraries*.

<https://australiareads.org.au/news/how-gen-z-and-millennials-use-public-libraries/>

Cimprič, A. in Preglau, J. (2011). Domača in tuja fantazijska literatura v Sloveniji. *Bukla*, (67-68). <https://www.bukla.si/revija-bukla/domaca-in-tuja-fantazijska-literatura-v-sloveniji.html>

Cvar, M. (13. 3. 2017). *Branje in mladi*. Radiostudent.si.

<https://radiostudent.si/druzba/mladinski-informator/branje-in-mladi>

Dragoš, B. (15. 4. 2023). Vznemirljivo vprašanje: Mladi bralci, kje ste? *Delo*.

<https://www.delo.si/mnenja/pisma-bralcev/vznemirljivo-vprasanje-mladi-bralci-kje-ste/>

Družinska pismenost. (b. d.). *Mladostniki (nad 15 let)*. <https://druzina.pismen.si/mladostniki-nad-15-let/>

Fabiani, J. (8. 12. 2022). *Kdo je generacija Z in kako jo doseči?* Hashtag.

<https://hashtag.si/kdo-je-generacija-z-in-kako-jo-doseci/>

Giamalva, A. (2014). Getting young adults to stop & participate @ your library. *SLIS Connecting*, 3(1).

<https://aquila.usm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1056&context=slisconnecting>

Glinšek, K. (2014). *Recepcija leposlovja med mladostniki* [Diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Honnold, R. (2005). *More teen programs that work*. Neal-Schuman Publishers.

IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let. (2018). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-sl.pdf

- Jamnik, T. (2001). Knjižnica in branje književnosti. V M. Grosman, S. Novljan in M. Ivšek (ur.), *Različne vrste branja terjajo razvijanje različnih bralnih strategij: zbornik Bralnega društva Slovenije* (str. 65–74). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kenda, J. J. (2009). *Fantazijska književnost: očrt teorije žanra in njegovega sodobnega modela*. Mladinska knjiga.
- Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.
- Kuhlmann, L., Agosto, D., Pacheco Bell, J. in Bernier, A. (6. 7. 2014). *Learning from librarians and teens about YA library spaces*. Publiclibrariesonline.com.
<https://publiclibrariesonline.org/2014/07/learning-from-librarians-and-teens-about-ya-library-spaces/>
- Mestna knjižnica Izola. (2020). *Strategija razvoja Mestne knjižnice Izola 2021–2025*.
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2016). *Smernice za mlade v MKL: z mladimi ustvarjalno in izobraževalno povezana MKL*. https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2021/04/Smernice_za_mlade_v_MKL_z_naslovnico.pdf
- McIntire, R. W. (2001). *Najstniki in starši: 10 korakov do boljših odnosov*. Mladinska knjiga.
- Novljan, S. (2005). Knjižničarstvo. V M. Breznik, S. Novljan, J. Jug in A. Milohnič (2005). *Knjižna kultura* (str. 84–92). UMco.
- Resman, S. (2010). *Da bodo še naprej obiskovali knjižnico: oddelek za mladostnike v MKL*. https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2021/04/Oddelek_za_mladostnike_v_MKL.pdf
- Smernice za knjižnične storitve za mladostnike*. (2008). Mednarodna zveza bibliotekarskih društev in ustanov. <https://repository.ifla.org/server/api/core/bitstreams/8fd0816d-0fc8-454b-9b6f-8e270aecdc9f/content>
- Todorov, C. (2007). *La letteratura fantastica*. Garzanti.
- Williams, I. R. (31. 7. 2014). *What are YA books? And who is reading them?* The Guardian.
<https://www.theguardian.com/books/booksblog/2014/jul/31/ya-books-reads-young-adult-teen-new-adult-books>
- Zavod Sv. Stanislava, (b. d.). *Dobre knjige za najstnike (socialna in zasebna problematika)*. <https://www.stanislaw.si/wp-content/uploads/2019/06/Problemska-mladinska-literatura.pdf>
- Žbogar, A. (2014). Literarno branje in mladostniki. V A. Žbogar (ur.), *Recepcija slovenske književnosti* (str. 551–557). Znanstvena založba Filozofske fakultete. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/33-Zbogar.pdf>

Priloga 1: Anketni vprašalnik za srednješolce

Pozdravljen/a,

sem Erika Gregorič, zaposlena v Mestni knjižnici Izola. V novembru bom opravljala bibliotekarski izpit in tvoji odgovori na anketni vprašalnik mi bodo v veliko pomoč pri pisanju pisne naloge, ki je pogoj za pristop k izpitu. Obenem bodo pripomogli k boljšemu opravljanju mojega dela in k dvigu kakovosti storitev Mestne knjižnice Izola. Zahvaljujem se ti za tvoje odgovore in želim prijeten in uspešen zaključek šolskega leta.

1. Splošna vprašanja:

- Starost: _____
- Spol (obkroži): M Ž
- Kateri letnik srednje šole obiskuješ? _____

2. Splošna vprašanja o obiskovanju Mestne knjižnice Izola ali druge splošne knjižnice (obkroži):

Ali si član/ica Mestne knjižnice Izola?	a) DA	b) NE
Ali si član/ica katere druge knjižnice?	a) DA	b) NE

3. Ali obiskuješ Mestno knjižnico Izola? a) DA b) NE

Če so bili tvoji odgovori NE, nadaljuj z vprašanjem 5 in izpolnjuj od tam naprej.

4. Če je kateri od tvojih odgovorov DA:

Kako pogosto obiskuješ Mestno knjižnico Izola ali drugo splošno knjižnico?

- a) Vsak dan
- b) Enkrat na teden
- c) Enkrat na mesec
- d) Nekajkrat na leto

Zakaj obiskuješ Mestno knjižnico Izola (možnih je več odgovorov)?

- a) Izposoja knjig
- b) Izposoja revij
- c) Izposoja DVD-jev
- d) Druženje s prijatelji
- e) Igranje družabnih iger
- f) Prijaznost zaposlenih
- g) Lahko se učim v miru in tišini
- h) Lahko brezplačno brskam po spletu
- i) Možnost tiskanja in skeniranja
- j) Lahko brezplačno uporabljam računalnik
- k) Najdem gradivo, ki ga potrebujem
- l) Prebiranje revij
- m) Drugo: _____

5. Če so bili tvoji odgovori na vprašanja NE:

Zakaj ne obiskuješ Mestne knjižnice Izola ali druge splošne knjižnice (možnih je več odgovorov)?

- a) Preveč me spominja na šolo
- b) Tudi prijatelji je ne obiskujejo
- c) V njej nimam kaj početi
- d) Nima ustreznega prostora za mojo starostno skupino
- e) Ne najdem se med policami
- f) Knjižnica me ne zanima
- g) Ni prireditev, ki bi me zanimale

6. Koliko so ti pomembne naslednje storitve Mestne knjižnice Izola (obkroži)?
(1 pomeni najmanj pomembno, 5 pomeni najbolj pomembno)

Izposoja knjig, revij in DVD-jev: 1 2 3 4 5
Knjižničarjeva pomoč pri iskanju gradiva 1 2 3 4 5
Brezplačna uporaba računalnika in interneta 1 2 3 4 5
Knjižničarjeva pomoč pri uporabi računalnika in interneta 1 2 3 4 5
Možnost tiskanja in skeniranja 1 2 3 4 5
Uporaba čitalnice 1 2 3 4 5
Brezplačen WiFi 1 2 3 4 5
Dostopnost revij 1 2 3 4 5
Delavnice, predavanja za mlade 1 2 3 4 5

7. Kako bi ocenil/a svoje trenutno poznavanje posebne ponudbe in storitev Mestne knjižnice Izola (predavanja, delavnice, prireditve, ...)?

- a) Zelo dobro b) Dobro c) Slabo d) Zelo slabo

Če je tvoj odgovor A ali B, prosim obkroži, kako si izvedel/a zanje (možnih je več odgovorov).

- a) O tem me je seznanil knjižničar
- b) O tem me je seznanil prijatelj
- c) O tem me je seznanil profesor
- d) V knjižnici (plakati, vabila, zgibanke, letaki)
- e) Na Facebooku
- f) Na spletni strani knjižnice
- g) V tej anketi

8. Če je tvoj odgovor na vprašanje C ali D, prosim, obkroži in dopiši razloge za nepoznavanje ponudbe in storitev knjižnice (možnih je več odgovorov):

- a) Knjižnica nima profila na Instagramu
- b) V šoli ne oglašujejo njenih storitev

c) Ne spremljam novic in dejavnosti knjižnice

d) Drugo: _____

9. Na kakšen način bi si še želel biti obveščen o dogodkih in dejavnostih v knjižnici (možnih je več odgovorov)?

a) S plakati na šoli

b) Z okrožnicami na šoli

c) Na socialnih omrežjih

d) Po elektronski pošti

e) V drugih medijih. Katerih? _____

10. Katera socialna omrežja uporabljaš (možnih je več odgovorov)?

a) Instagram b) Facebook c) TikTok d) MeWe e) Snapchat

11. Katere storitve Mestne knjižnice Izola bi te najbolj pritegnile (možnih je več odgovorov)?

a) Delavnice 3D modeliranja in tiska

b) Bralni klub za mlade

c) Anime/ manga klub za mlade

d) Delavnice uporabe Power Point-a

e) Potopisna predavanja mladih

f) Predavanja sovrstnikov

g) Ustvarjalne delavnice

h) Družabne igre

i) Pomoč knjižničarjem

j) Predstavitev tvojih spretnosti in znanja

k) Klub delavnic improvizacije

12. Ali bi raje obiskoval/a Mestno knjižnico Izola, če bi imela posebej vzpostavljen oddelek s knjižničnim gradivom, ki bi bil namenjen izključno mladostnikom? Večina knjižnic namreč nima vzpostavljenega oddelka za vašo starostno skupino. Gradivo je razvrščeno na otroškem in odraslem oddelku.

a) Obiskoval/a bi vseeno

b) DA

b) NE

Zakaj NE? _____

13. Katere nove dejavnosti ali programe bi si želel/a v Mestni knjižnici Izola?

14. V katerem jeziku najraje bereš knjige?

a) Slovenski

b) Italijanski

c) Angleški

